

VILÁGHABORÚBAN.

1918. FÜZET.

NYOMTA A HÍRZI SZÉK,
BUDAPEST.

„Hazádnak rendületlenül
Légy híve, óh magyar!”

Vitéz Berecz Ferenc

A lányok szeméből sok könnycsepp kicsordult, mikor Berecz Ferke elment katonának. Olyan szép legény volt, hogy a magyar ember büszkeséggel nézte, mint nemes fajának igazi virágát.

S mikor a hős Berecz Ferenc törzsőrmester megjött a harcterről: minden ismerős szem könnybelábadt újra. Mellén ott ragyogott a kis ezüstérem, a nagy ezüstérem, meg az aranyérem. De a két mosolygó, ragyogó, tüzes szem, mely a búcsúzáskor olyan vígan intett: nem ragyogott többé, nem tudott inteni senkinek se többé. Elvesztette fényét. Ráborult örökre az üres sötétség.

Hanem az a nagy fény, amely hőstettedből, vitéz Berecz Ferkó, bele fog ragyogni a történelmünkbe, gyújtó sugarával be fog tüzelni a magyar szívekbe: szent ragyogásából sohasem veszített. Új hajnalt hirdető égi csillag lesz ez a magyar éjszakán, lángoló tűzoszlop a magyar pusztában, amely felégeti a szívek közönyét, új hitet, új reményt, új oltártűzet és áldozatkésztséget sugároz a lelkivakság elébe.

Lelkekbe markoló ékes előszava legyen hősi tetted ennek a fűzetnek, és a megtérésnek ígéjét hirdető hívókürtje legyen a hazaszeretet új keresztiségének, az eljövendő magyar megváltásnak és a megtisztulásnak is.

Mert a te eseted nem csupán véletlen harctéri baleset, nem az akarattól független balvégzet, hanem a hős lelkek vértanúságának, a szabadon vállalt önfeláldozásának szent tragédiája, buzdító példája.

Ám hadd szóljon a tett; a szó csak halk hangon, csodálva kísérije.

1918 június 15-én történt Assiagónál.

Berecz Ferenc akkor szakaszvezető volt az 52. gyalogezredben s az egyik géppuskánál mint irányozó volt beosztva. Ezredével együtt hősiessé jésztvett ama támadásban, amely kezdetben sikeresen indult meg s az ellenség három első vonalának elfoglalására vezetett.

A hadiszerencse azonban megfordult s az olaszok túlerejű ellentámadása visszavonulásra készítette csapatainkat.

Ez a fordulat az 52. gyalogezredre végzetessé válhatott volna, mert a váratlan visszavonulást ugyanis teljesen sík terepen, az ellenség közvetlen közeléből kellett végrehajtania.

Ilyen körülmények közt tüzéségünk sem jöhetett a visszavonuló ezred védelmére, mert az ellenségre irányított zárótűz a túlságosan rövid térköz miatt saját embereinket is veszélyeztette volna. Az ellenség tehát néhány lépésnyiről, zavartalanul, veszély nélkül lőhette a visszavonulókat, akárcsak a vadász a védtelen nyulakat.

A harcászat tudománya előírja ugyan, hogy a visszavonulás fedezésére vissza kell hagyni a csapatok egy részét, akiknek feladata, hogy az ellenséget tüzzel lekössék. Tudja ezt minden tiszt és minden katona. Tudták még azok is, akik itthon ültek. Csakhogy az ilyen intézkedés végrehajtására éppen a legváltóságosabb helyzetben nem igen van meg a mód s a lehetőség. A hadviselés művészete a végső fokon nem is a tudáson alapszik, hanem az egyesek hősi akaratan, áldozatkészségén; minthogy az építészet sem alapszik végső fokon a mérnöki tudományon, hanem az épületanyag részeinek, molekuláinak és atomjainak sajátos erején, tartóképességén.

A jelen esetben sem a tudás kellett, hanem *merni* kellett. Hősi lélek kellett, aki a többiért feláldozza magát: Berecz Ferenc kellett.

S Berecz Ferenc ott volt s feláldozta magát. Ottmaradt, amíg az ezred visszavonult. Egyetlen egymaga, egy géppuskájával *tűz* alatt tartotta s rákényszerítette a szemben álló ellenséget, hogy a jól irányított géppuskatűz ellen árkaiban meglapulva keressen védelmet. Ezzel lehetővé tette, hogy ezrede nagyobb veszteségek nélkül visszavonulhatott. Hogy az ellenségnek tüzéségi tüze s minden gépfegyvere, a legelső sorban öellene fordult, az nem ingatta meg elhatározását. Állotta a tüzet mindenre elszántan s mintegy Szent Flórián, ki a lángok között öntöző kannával fojtotta a tüzet, úgy öntözte ő is géppuskája golyózáporával minden oldalról haragos lángoktól körülzárt terepet.

Mert nemcsak előlről kapta már a tüzet. Mihelyt csapataink csak valamennyire hátrább vonulhattak, saját tüzéségünk segítségökre jött s zárótűzet árasztott az ellenség állásai elé, nehogy az ellenség üldözésbe kezdjen. S ez a zárótűz oltalmazta most már a visszavonult csapatainkat. De a hős védőnek, hős Berecz Ferencnek, amint ezt ő maga már előre látta s bizonyosan tudta: ez a zárótűz volt az az égő máglya, amelyen önmagát áldozatul hozta. Feladata első részét most már megoldotta: az ezredet megmentette. Most már ő is visszavonulhatott. Most már neki is vissza *kellett* vonulnia, nehogy az ellenség kezébe kerüljön. S ez volt a feladat legnehezebb része. Saját tüzéségük zárótűzének zónáján át, a leghevesebb ellenséges üldöző tűzben kellett most visszavonulnia, ha nem akart gyáván fogságba kerülni.

A hős Berecz Ferenc ezt nem akarhatta. Vállára emelte a nehéz géppuskát s a lángtengeren át visszafelé indult csapataink után. Ilyen rendkívüli körülmények között megtehetette volna, hogy összerongálja s úgy aztán otthagya a súlyos gépfegyvert. Megtehetette volna s akkor könnyebben fut át a veszedelmen. És még sem tette meg. Cipelte magával a görnyesztő terhet. Előtte, mögötte, jobbra-balra tőle, mindenütt láng és füst, ezernyi darabbá szétrobbant gránátok, ezer törmelökké szétrobbantó sziklák. S a repeszdarabok és kötörmelékek rémes süvöltése, mint vadul röpködő vérszomjas vampir-raj dühös vijjogása, azt zajgatta egyre: Ne

Berecz Ferenc vitézi tette Assingónál 1918. június hó 15-én.

menekülhetsz meg épséggel mitőlünk! Nem menekülhetsz meg mitőlünk épséggel!

Es egy rettenetes nagy robbanás után a hős Berecz Ferenc csak hátrahanyatlak, leejti válláról a nehéz géppuskát s míg a földre szédül, odakap a szeméhez. A felrobbant gránát lángja, füstje, apró tüzes szilánkjai s a sziklás talajnak homokszemecskékké zúzott törmeléke iszonyú erővel a szemébe vágott.

Szegény Berecz Ferkó! Vaj' mit érezhettél? Vaj' mit gondolhattál? Sebeid égető, rettenetes kínja fájhatott-é jobban, vagy a szörnyű tudat, hogy mit vesztettél el. Mert hisz' tudtad mindjárt, hogy mindkét szemednek elveszett világa. Elveszett rádnézve az ég szelíd kékje, a nap ragyogása, a csillagok fénye, a tavasz pompája. Elveszett örökre a jóbarátaid, az ismerőseid felédmosolygása, hozzátartozóid lágyan simogató, édes rádnézése.

Ekkora kínok között mire gondolhattál?

Önző, törpe lelkek, ide nézzetek hát!

Nézzetek, lássátok, hogy ilyen kínok közt mire gondolt a hős, a nagy Berecz Ferenc csodálatosan szép, nemes, magyar lelke!

Reszkető kezével végigtapogatta az ő szemeinek már éj sötét földet körben maga körül. Kínoktól vonagló arcára valami önzetlen szent öröm megnyugvó érzése ömlött ki, amikor a keze hozzáért — a géppuskájához, íme, erre gondolt! Nem a saját sorsa volt az ő főgondja! A géppuskájának a megmentésére, a bajtársainak, a magyar hazának védelmezésére, arra gondolt most is!

Felvette vállára ismét a géppuskát és vakon botolgatva, itt-ott a kiálló rögökön s a gránát-lyukakon elbukva küzdött előbbre. A harci lármából itt-ott kihallatszó magyar szavak hangja után igazodva odaért ezrede újabb állásába, s könnyekig meghatott bajtársai előtt adta át a megmentett géppuskát.

Ezért a páratlan, kiváló hőstettért kapta meg az arany vitézségi érmet és a *vitézi* címet.

Vitéz Kövess György

A háború kezdetén nem volt még benne a katonasorban. Csak későbbben váltotta fel a hadiszolgálatban édesatyját, aki békében a 4. hidászszázalóaljnál, a háború alatt a 101. gyalogezredben rőtta le a véradót.

A hős apa vitéz fia szintén hidász lett. Eleinte a 7-es hidászok 4. századánál, később a 3/35. árkászszázalóaljnál tett kiváló szolgálatokat hazájának.

Háromszor kapta meg a nagy ezüst érmet. A kis ezüst és a bronz vitézségi érmet szintén megszerezte, s a Károly-csapatkeresztet is ugyan" csak kiérdemelte.

A Görz előtti csaták emberfeletti küzdelmeiben ismételten kitüntette magát.

1917. január 10-én a 171-es magaslaton önként vállalkozott, hogy szétlőtt akadályainkat az ütközet alatt helyreállítja. S merész vállalkozását

sikeresen végre is hajtotta. A dühöngő csata forgó viharában, ahol vasdarabok és embercafatok repkedtek szanaszét, rohamok lármája s halálhörgés között ez a hős katona — füstölgő pipáját meg-megigazítva — olyan nyugalommal hordta ki s rakta le állásaink elé a spanyollosok egész csatasorát, minthogyha csak odahaza, Békéscsabán ácsolgatta volna az új háztetőket...

Rettenhetetlen nyugalomtól a golyók is féltek.

Többi hőstettét is az ellenség szemetszűrő közelében, jóval állásaink előtt, nyílt terepen vitte véghez s a sebesülési érmet — hála legyen az Istennek — mégsem tudta megszerezni.

1917 február 22-én ugyanazon a 171-es magaslaton önként jelentkezett, hogy az olaszok egyik előretolt árkat tizenegyedmagával elfoglalja.

Válogatott csapatával előre is tört az ellenséges árokig s csomókba kötött kézigránatokkal s más robbantó eszközökkel rettenetes pusztítást okozott az ellenségben. Vállalkozásának eredménye 475 fogoly és vagy 80 halott. Az előretolt árkat pedig egy kilométer hosszúságban elfoglalta s amellet a saját embereiből csak egyet veszített.

1917. szeptember 22-én a leghevesebb csata közepette harmadmagával a saját felelősségére felrobbantotta az olaszok állása alatt a Görzbe vezető országút kőhidját.

1918. június 18-án a piavei offenzívában, amikor egy hidászszazad már teljesen elpusztult a sikertelen vállalkozásban, ő elsőnek kelt át a Piave-folyón s csónakán 35 gyalogost tett ki a túlsó partra. Azután szó szerint tűzön és vízen át egész napon keresztül fáradhatatlan szorgalommal szállította át katonáinkat.

De nemcsak a golyó nem fogott rajta. A forradalmak ragályos mélye sem férközhetett hazaszeretettől izzó szívéhez, pedig vagyontalan, szegény ácsmester volt.

Most már kisbirtokos. 15 kat. hold terjedelmű vitézi telke van Köröstarcsán, özvegy gróf Merán Jánosné felajánlásából.

Vitéz Horváth András

A 101. közös gyalogezrednél szolgált békében. A világháború kitörésekor, mint közlegény vonult be. A jól kiképzett békebeli katona hamarosan a harctérre került.

Ezrede a gorlicei áttörés után a Kárpátokban harcolt az oroszokkal. Világ falutól északra a Koszaka magaslaton.

1915.májusában századparancsnokától azt a feladatot kapja, hogy az ellenséges drótkadályt vágja szét. Horváth, mint járőrparancsnok negyedmagával elindult. Feladatát sikerrel elvégezve százada akadály nélkül indulhatott rohamra. Ekkor kapta első kitüntetését: a bronz vitézségi érmet.

Egy hónap múlva már Krukienice falunál harcolnak és itt, — miután a tót nyelvet jól beszélte, — önként jelentkezett arra, hogy fegyver nélkül meglátogatja az orosz táboriőrsöt. At is ment. Ott szőkevénynek adta ki magát és saját terveink felől félrevezette őket. Az oroszok elbeszélék támadó szándékukat, mert az a 2 liter rum, melyet Horváth épen azért vitt, hogy őket beszédre bírja, megtette a hatást.

Mivel fegyver nélkül ment, nem kísérték hátra, hanem elbeszélgettek vele és a rumos üveg járt kézről-kézre. Ahogy ürült az üveg, úgy jött az álom, s egyszerre félálomba merülve szendergett a táboriőrs. Horváth ezt az alkalmas pillanatot felhasználva, értékes hírekkel visszatért a századhoz.

1915. szeptember havában ezrede Podkamiennél támadásban volt. A balszárny annyira előrement, hogy az összeköttetés megszakadt. Mikor ezt az oroszok észrevették, a terepet előnyösen felhasználva bekerítő ellentámadásba kezdtek. Horváth látva, embereivel heves puska- és kézi-gránátokkal az oroszok kísérletét megghiúsította és őket véglegesen visszaverte. Ezért a bátor öntevékenységeért a nagy ezüst vitézségi éremmel tüntették ki.

Legkiválóbb tettei 1916. május 31-én az olasz harctéren folytak le. Ezrede a Hétközség fensikjén harcolt és ő 3-ik vadászszakaszban félszakasz parancsnok volt. Az olaszok heves tüzelése dacára a századok támadásra indulnak a velük szemben fekvő Malga délia Pava magaslat elfoglalására. Horváth, aki a jobbszárnyon volt, észrevette, hogy az olasz állás 40—50 lépés távolságban megszakadt. Félszakaszával gyorsan felrohant az olasz állásba és oldalba fogta az olaszok arcvonalt. A következő pillanatban a másik félszakasz is ott termett és rövid, de véres harc árán a magaslat birtokunkban került. Ez a 70—80 főt számoló szakasz ezen ütközetben 300 foglyot ejtett.

Három nap múlva ezrede ezen elért állásból újra támad a Monte Fordello magaslatra. Előzőleg az olasz állások felderítése elengedhetetlen volt. Pergőtűz alatt tartott sziklás terepen kellett a járőrnek haladnia. A felderítést a II. század járőrei már megkísérelték, de utolsó emberig elpusztultak. Most már Horváthon a sor, neki kell a lehetetlent is megtenni. Az állást el kell foglalnunk s mindaddig, amíg pontosan nem tudjuk, hol az ellenség, felesleges a kilőtt drága lőszer. Elindult és nemcsak arra vállalkozott, hogy felderíti a vonalat, de arra is, hogy ő oda járőrével betör.

Mikor 12 emberével a sziklás, bozotos terepen az olasz állásokig ér, hirtelen oldalozó géppuskatűz kap. Erre visszavonult. Ez a kudarc azonban nem szegte kedvét. Összeszedte szakassza kézigránátjait és azokat emberei között szétosztva, újra elindult veszélyes útjára. Ezúttal az olasz állásokat a hegyről megkerülve próbálta megközelíteni. A bokrok, sziklák leplezését ügyesen kihasználta s a drótakadály nélküli olasz állásokat sikerült neki észrevétlenül megközelíteni. Adott jelre a kézigránátokat az állásba hajították s a robbanás után beálló irtózatosságot pusztíást bevárva, betörték az olasz állásokba. A meglepett ellenség hanyat-homlok menekülni kezdett. Ezt, a mieink látva, támadásba mentek át és az olasz állásokat 8—9-km. távolságban felgöngyölítették a völgyig.

Ezen bátor magatartásáért kapta az arany vitézségi érmét.

Horváth ezen ütközetben súlyosan megsebesült, de vigasztalja az a tudat, hogy neve örökké élni fog, mert egyike volt azoknak, kik a magyar vitézségnek soha el nem múló érdemeket szereztek.

A kormányzó Úr Öföméltósága a nemzet nevében — önfeláldozó hazaszeretetének és vitézségének elismeréséül — „vitézzé” ütötte és 15 hold vitézi telket adományozott a gróf Hoyos Miksa által felajánlott birtokból.

Vitéz L. Nagy Kálmán

A háború harmadik évének tavaszán vonult be Tiszafüredről a miskolci 10. honvédgyalozezredhez, melynek lobogóját annyi dicsőséggel koszorúzták a tiszai-, sajó-, bodrogmenti ősmagyar föld, Heves, Borsod, Zemplén — Rákóczi és Kossuth szülőföldjének — bátorszívű, kemény-markú fiai, a kuruc- és honvédhősök méltó utódai. S a derék 10-es honvédek között is hamarosan az első sorba küzdötte fel magát *L. Nagy Kálmán*.

Néhány hónapi kiképzés után az 1/23. számú menetzászlóaljjal a galíciai harctérre ment s 1916 őszén már Erdély földjén állt, melyre akkor tette először bitor lábát a szövetségesünkökből ellenségeinkhez pártolt oláh.

Október elején mint a 10. század csatárja, az Uz-völgyben harcolt s *Dezső* őrnagy és *Nyitray* Kálmán hadnagy századparancsnok vezetése alatt. Feladatuk volt a mintegy 8 kilométerre fekvő Polyana-Uzuluj falunak a visszafoglalása. Előnyomulás közben a század telefonistáit sorba lelőtte az ellenség s L. Nagy Kálmán azt a parancsot kapta, hogy a telefonszolgálatot vegye át és az ellenség által elfoglalt telefonhálózathoz szükséges dróthuzalokról gondoskodjék. Nagy Kálmán, noha nem volt kiképzett telefonista, Farkas Kálmán honvédbajtársával együtt örömmel vállalkozott a vakmerő és veszélyes feladatra. Az est homályában elindult a két vitéz, ezer halálveszedelem, semmi akadálytól vissza nem rettenő kemény akarattal megközelítették az ellenség rajvonalát, mintegy két kilométer hosszú drótnuzalt zsákmányoltak s hajnalban már jelentkeztek vele a századparancsoknál.

Az I. oszt. (nagy) ezüst vitézségi éremre terjesztette fel a kitűnő teljesítményért parancsnoksága a két bátor és ügyes honvédet, de ehelyett csak a bronzot kapták.

Ez nem csüggesztette el Nagy Kálmánt. Nem medál jáért, de a hazaszent földjéért küzdött ő.

Novemberben a 61. hadosztállyal már a Gyimesi-szorosban harcolt, ahol orosz kozákok álltak velünk szemben, ezektől igen fontos pozíciót, a Hosszú-Havas magaslatot s ennek a „Sasfészek” nevű ormát kellett elragadni. Heves és véres volt a napról-napra megújuló küzdelem. Az oroszok egy nap elfogták tábori Örsünket, Nagy Kálmán századának hátába kerülve, annak felét is már foglyul ejtették. Nagy Kálmán ekkor ötödmagával tartotta rajvonali állását a túlerővel szemben s halálraszántan, lőfegyverrel, kézigránáttal hősiesen védekezve állt ellent mindaddig, míg a szomszéd századoktól segítség érkezett, visszaragadta a győzelmet, kiszabadította a magyar foglyokat s helyettük sok orosz foglyot ejtett. E diadal hőse Nagy Kálmán, vitéz honvédbajtársaival együtt, sértetlenül került ki az ádáz tusából s az ezüst vitézségi érmét kapta.

1917. év tavaszán ismét az Uz-völgyébe került ezredével, melynek az volt a feladata, hogy az oroszoktól megszállt „Magyaros” tetőt elfoglalja. A magaslatok elfoglalása után, március 8-án, *L. Nagy Kálmán*, ekkor már honvédtizedes, önként jelentkezett, hogy öt emberből álló járőrével előre megy a Csobános-völgybe az ellenség üldözésére.

Lengyel Péter vitézi tette a trevisoi vasut mellett 1918. július 15-en.

Elszánt lélekkel, melyet a vezető félelmet nem ismerő hősiessége s minden akadályt legyőző ügyessége öntött beléje, ment a kis járőr előre, egyre távolodva saját állásainktól, segítségre, támogatásra már csak a távolság miatt is, nem számíthatva. Messze benn a völgyben hirtelen, meglepetésszerűen egy 200 főnyi orosz századra bukkant, amely épen ellentámadásra sorakozott

Negyvenszeres túlerő!... Nagy Kálmán hirtelen átlátta a vészedelfes helyzetet, de a szempillája sem rebbent meg! S ha bajtársai kérdezték volna tőle, hogy hát most mit csináljunk? — bizonyára azt felelte volna, amit hasonló helyzetben Simonyi őbester szokott: „Mind levágjuk, fiaim!” Az öt honvéd azonban nem kérdezett semmit, csak vezetőjükre néztek, aki élükre pattant s mint a fergeteges zivatar — hajrá az ellenségre! Kézigránátjaikkal rettenetes pusztítást végeztek a tömött sorokban s pár perc múlva halottak és sebesültek borították a harc színhelyét... A meglepett és megrémült ellenség egyrésze fegyverét elhánnyva menekült, másrésze megadta magát. Es a maroknyi kis honvédjárőr, a magyar vitézség csodájára, 1 tisztből és 58 emberből álló fogolycsapattal tért vissza diadalmasan ezredéhez.

József főherceg Ófensége, vezérezredes hadseregcsoportparancsnok úr méltán mondta 455/173—174. sz. parancsában: „Ragyogó példája ez az igazi magyar bátorságnak és hősiességnek. Egy egész ezred igaz hálával, büszke szeretettel tűzi a hős mellére a legszebb, legmagasabb kitüntetést, amit katona elérhet. Neve aranybetűkkel van vésve a hősök történetébe. Az Isten vezérelje ezentúl is sok véres dicsőséges ütközetben a honvéd név dicsőségére!”

Az ellenség előtt tanúsított különösen vitéz és önfeláldozó magatartása elismerésül az *arany vitézségi érmet* nyerte L. Nagy Kálmán honvédtizedes, aki később, mint kiképző altiszt, majd a nemzeti hadseregben szolgált, 1920 aug. 5-én szerelt le a vasi gyalogezrednél.

Azóta lakhelyén, Tiszafüreden, csizmadiamester.

vitéz Lengyel Péter

Szórege született, a nagy magyar Alföldön, melynek minden röge nagy nemzeti múlttól regél, közel a kanyargó vadvirágos Tisza partjához, melynek medrében Attila nagy urunk pihen.

Nagyapja 48-as honvéd volt s a csatatéren el is esett magyar hazájának szabadságáért. Nagyanyja kicsiny gyermekeivel, atyjával együtt a rác hordák kegyetlenkedése elől menekülni volt kénytelen. Ennek az otthontalan bujdosásnak s a honvédvértanúnak emléke adta az árva családnak azt a magyar nemzeti lelket, amely az unokában a nagy világháború csatáiban fellángolt, s amely mintegy hivatásává tette a magyar röghöz és fajhoz való halálos ragaszkodást, a magyarral elleneséges nációk iránti engesztelhetetlen gyűlöletet és a forradalmak idején a nemzeti eszméhez való tántoríthatatlan hűséget.

1914-ben besorozták és 1915 elején került a dicsőséges 5-ik gyalogezreddel a harctérre. Majd a 31-ik honvédgyalogezredhez kerül, hol nagyszerű viselkedésével egymásután szerzi meg az arany-, nagy ezüst-

kis ezüst- és a bronz vitézségi érmet, a csapatkeresztet s azt a hírnevet, mely ezredében valósággal legendákat szőtt alakja körül.

Az olasz front poklának minden keservét végigszenvedte és mint bajtársai írják róla, soha egy zokszó el nem hagyta ajkát.

A 10-ik isonzói csata után, amikor gépfegyverével egymásután 17 ellenséges támadást segített visszaverni, bajtársainak rövid beszédet tartott, amelynek egyetlen mondatában bennfoglaltatott a mindenkori magyar katonának életcélja: „*Mindaddig küzdeni fogunk, amig hazánkat ellenség fenyegeti*”.

1918 június hó 15-én a szomorú emlékü piavei áttörés keserves küzdelmeiben holtrafáradt ezredeink mégegyszer, utoljára olyan egetverő tüzét gyújtották fel a magyar hősiességnek, hogy fénye előtt még legádázabb ellenségeinknek is el kell némulnia.

Ezekben a napokban szerezte meg derék vitézünk aranyérmét. A trevisoi vasútvonal mentén dühöngött az öldöklő harc s a 31-ik ezreddel érintkező 139-ik ezred különösen sokat szenvedett a túlnyomó számú ellenséges gyalogság rohamaitól és a teljes számbeli fölényben lévő ellenséges tüzérségtől. A halottak száma ijesztően nő s a megritkult ezred nem tud többé ellentállani. Lövészárokrészeink idegen kezekre jutnak s az előretörök nyomában az ellenség megszámlálhatatlan tömege, amely, miután a 139-eseket legázolta, a többi ezredeket is fel fogja göngyölyíteni. Hősünk borzasztó lelki kínokat él át midőn idegen ezredbeli honfitársait hősiesen küzdve pusztulni látja, de lelki kínjai elkeseredett elszántsággá változnak át, mikor saját ezredét is veszedelemben tudja. Feltámad benne a 48-as vértanúhalálthalt hős nagyapa lelke és egy ézengéshez hasonló „előre” kiáltással gépfegyvereivel együtt kézi-zápor zúdítanak a már-már diadalittasan ordító ellenségre. Megtorpan a lavina. Rémület fagyasztja meg az imént kipirult arcokat s mintegy kétszáz fogoly hátrahagyásával vad menekülésbe kezd az ellen. Megmenekül a veszedelemben forgó két ezred s annyi magyar anya, feleség, gyermek és család nem borult gyászba, mert Lengyel Péter vitéz volt s megmentette életükkel együtt a magyarok becsületét is.

Többi hőstetteiről nem beszélek. Egyik bajtársának szavait idézve azzal fejezem be Lengyel Péter hőskölteményét, hogy: „csak a mindenható Isten a tökéletes tudója annak, mekkora hőse volt lelkében és cselekedeteiben magyar nemzetének”.

Érhetett-e volna valakit méltóbb jutalom, mint hősünket, kit a Kormányzó úr Őfőméltósága a magyar nemzet hálája jeléül « *Vitézzé* ütötte.”

Vitéz Tihanyi József

Békében a 7. huszárezrednél szolgált. Mint asztalost nyilván azért osztották be oda, hogy az ezred szekereit, istállójászlait hozzáértő tudásával karbantartsa. Bizonyos, hogy a beosztáskor inkább csak gyaloghuszárnak, afféle egyenruhás mesterembernek szánták. De még bizonyosabb, hogy igazi lovas vitéz, vérbeli hős huszár lett belőle. S két éve leteltével háromcsillagos gallért hagyott vissza a leszereléskor.

Kis műhelye s nagy családja volt már, mikor a hazának hívó szava elszólította hazulról. Mostani hét gyermekéből már akkor is többen sírtak, amikor az édesapjuk a harctérre indult. A gyermeki szeretettől ellágyult a kemény férfiszív is, de meg is acélosodott, mikor arra gondolt, hogy most meg kell védeni a kis műhelyt, meg a nagy családot. Sokat gondolt rájuk, sokat is tett értük! Hét gyermek és az asszonyka ... s mindegyiknek külön-külön egy-egy érmet hozott haza az igazán hős apjuk. Két nagy ezüst, két kis ezüst, két bronz vitézségi érem, Károly-csapatkereszt és a sebesültek érme díszíti mellét. És az aranyéremre is fel volt már terjesztve, de a forradalmak miatt azt nem kapta még meg. Amire a következő kis családtag is megérkezik, akkorára megjöhet a kilencedik érem. Hosszú sor volna megírni mindegyikről, hogyan s miért kapta. Csak úgy kurtán említek meg egy-kettőt a sok-sok hőstettből.

1914. november havában Oroszkánya mellett öt huszárból álló járőrével lovasrohammal megtámadott egy orosz szakaszt s az utolsó emberig foglyul ejtette.

1915. június 15-nél Dobronocnál az oroszok áttörték állásainkat s szakaszával együtt öt is körülfogták. Nem adja meg magát. 30 emberével nemcsak keresztültöri az ellenséges gyűrűt, de vissza is veti az előnyomuló ellenséget s habár combján súlyosan megsebesült, állásainkat megfogyott csapatával tovább védelmezi s meg is tartja mindaddig, amíg tartalékaink segítségére jönnek.

1916. június 16-án a Mogila-magaslaton az ezredétől balraeső állásokat áttörte az ellenség és már a második védővonalunkba is behatolt. Az a század, amelynél Tihanyi akkor őrmester és szakaszparancsnok volt, éppen tartalékban állott. Az ellenség hirtelen lökése azonban azt is szétszórta. Tihanyi hamar összegyűjti a szétszórta századot, élére áll és saját felelősségére ellentámadásba fog. Merész rohammal kivetí az ellenséget elvesztett állásainkból s kereken 600 foglyot ejtenek közülök.

1916. szeptember 30-án 8 emberrel visszavet egy támadásra induló román századot, kézigránátokkal, óriási kárt okozva bennük. Csak halottakban 13 embert hagyott ott az ellenség.

1916. november 15-én Mestikanestinél mint törzsrőrmester szakaszával oldalba támadja az előrenyomuló ellenséget s a nyolc napos harcot ezzel eldöntve, lehetővé teszi az ellenséges állás elfoglalását.

1917. augusztus 5-én, mint tiszthelyettes parancsot kap, hogy egy válogatott rohamszakasszal vonuljon előre Valeputno—Kimpolung irányában. Az ellenséges utóvédet visszadobva, még aznap Valeputnóig jut. Másnap az ellenség újabb ellenállását leküzdve, folytatja az üldözést s az ellenséges utó védet a Valeputno—Kimpolung közötti völgyben megfutamítva két gépfegyvert zsákmányol.

Harmadnapra bevonul Kimpolungba, ahova ezrede is követi. Itt gróf Csáky vkt. ezredestől — (jelenleg honvédelmi miniszter), aki éppen akkor vette át a 7. honvédhuszárezred parancsnokságát — mint ideiglenes dandárparancsnoktól, 8-án délelőtt azt a parancsot kapta, hogy a Kimpolung déli kijáratától délkeletre vezető műúton nyomuljon előre s a 880-as magaslat kettős szerpentinjét szállja meg.

A szerpentin alá érve, megállapítja, hogy azt nagyobb ellenséges erők tartják megszállva. A helyzetről jelentést küld vissza s szakaszával együtt beássa magát. Éjfél után 1 órakor az ellenség erősebb csapatokkal s

3 géppuskával megtámadja szakaszát. Tihanyi azonban az idején észrevett támadást tüzzel visszaveri. A harc elmúltával zárkózik fel hozzá Kiss Béla százados a 6. honvédhuszárezred egyik századával, hajnal felé pedig ugyancsak a 6. honvédhuszárezred két újabb százada csatlakozik hozzája Podmaniczky báró és Gál századosok vezetésével. Reggel 6 órakor valamennyien támadásra indulnak. Tihanyi a jobb szárnyon nyomul előre szakaszával s elsőnek ér fel a 880-as magaslatra, elfoglalja a szerpentint s oldalról *tűz alá* fogja az ellenségnek egyenesen húzódó árkait. Meglepő tűzével oly riadalmat okoz az ellenségnek, hogy az előbb említett századok is feljutnak a magaslatra, anélkül, hogy az ellenség lövést is leadhatott volna reájok. Gróf Csáky /vezérkari ezredes, a 7. honvédhuszárezred parancsnoka, értesült Tihanyi kiváló magatartásáról s az ezred tisztikara előtt kezét fogva vitéz altisztjével, megígérte neki, hogy vitéz magatartásáért megkapja méltó jutalmát...

Meg is kapta érte a vitézi címet.

Vitéz Tihanyi Ferenc hőstettei hangosan hirdetik, hogy az ő hét kis cselédje sohasem lesz rabszolgája semmiféle fajnak. A sors keze, elszórhatja őket: Erdély, Bánát, Drávidéke, Fiume, Hanság, Felföld és Ruthénföld bármely részére, akiknek magyar volt a gondviselő atyjok, azok megmaradnak mindig magyarnak.

Vitéz Márkus András

«Nincsen párja a faluban Kerekes Andrásnak . . .» így mondja a nóta. „Nincsen párja az ezredben nagy Márkus Andrásnak . . .» így fűjták, énekeltek a 6-os honvédek, ahol ez a derék legény szolgált, aki a vitézi tettek hervadhatlan babérkoszorúját fonta a homlokára, szerzett fényes dicsőséget ezredének és a magyar névnek . . .

Márkus Andrást nem hiába kapta a nóta szárnyra. Vitézi tett volt annak minden harctéri cselekedete. Egyik szebb volt, mint a másik. Úgy ragyognak azok egymás mellett szép sorjában a magyar vitézi tettek gyönyörű égboltozatán, mint egy-egy fényes csillag.

Melyik szebb, melyik nagyobb, melyik ragyogóbb, tündöklőbb? Igazán nem tudom. Az-e, mely egy világgá kergetett ellenséges járőr szétveréséről beszél, melyből csak egy emberfia maradt hírmondónak...? Az-e, mely a magyarság legszebb haditettének, a dicsőséges gorlicei áttörés sugárkévéjéről lövel egy fényvonalat...? Vagy az-e, melynek nagyságát és dicsőségét a Legfőbb Hadúr helyettese, a trónörökös pecsételte meg Márkus András bátor mellén a nagy aranyéremmel...?

De hadd mondok csak el ennek a legnagyobb harcos kitüntetésének a történetét.

1916. nyár vége. Az oroszok az előző napok sikeres betörései következtében megközelítették, elérték Márkus András százada jobb szárnyát. A baj annál nagyobb volt, mert a szomszédos század az éj folyamán elhagyta helyét és a hajnali órákra kilátásba helyezett bajor gyalogság még nem érkezett meg. A vonalon több száz lépésnyi térköz támadt. Gyors és határozott cselekvésre volt szükség. Fetartóztatni az oroszokat, míg a támadt rést a várható pótlással ki lehet tölteni. Ha ez

nem sikerül, állásaink elvesznek. De vájjon ki vállalkozik erre a vonalat mentő, áldozatos feladatra? Hát ki más, mint Márkus András! Járőrével az erdőn át oroszok oldalába, illetve hátába kerülve, hirtelen rajtuk üt! De nem addig a ... A dolog nem volt olyan egyszerű, mint ahogyan azt a százados úr szépen kieszelte. Vitézünket, mint a dongók, úgy rohanták meg az oroszok, mintha csak tudták volna, kit keressenek, hova üssenek. No, András, ebből a gyűrűből, bárki, emberfia légy, nem szabadulsz ki! Hullott az ellen, veszett az orosz. És bizony mondom, egy orosz tiszt és több legénységi ember itta meg ennek a kézitúsának az árát. Elszánt, bátor fellépésével, erős tűzzel, váratlan támadásával az oroszok között oly zavart idézett elő, hogy az ellenség három százada felbomlott, 120 ember eltévedt és fogságunkba jutott.

Ilyen vitéz volt jó Márkus András, ki most már a kalocsai határban vágja a rendet, a maga földjén, a maga telkén, mit szép vitézi tetteiért az érseki uradalom felajánlásából, Magyarország Kormányzójától kapott.

Vitéz Tatár Balázs

Csikszentmihályon született ez a vitéz székely. Édes szülője hat katonafiát búcsúztatta ki a harctérre, hogy megvédjék a gyöngyvirágos, erdős Csikországot.

S a hat katonatestvér mindegyike hős volt. Kettőnek a harcban megdicsőült lelke ott ragyog valahol a Hadak-útjának csillagai között s halványan, reszketve néz alá Erdélyre s virrasztva örködik odafönn addig is, amikor majd izzó meteorok hullanak a csiki hegyekbe, amikor eljön az új Csaba királyfi, hogy visszavezesse a szétszórt székelyeket apáik földjére: szép Szikuliába.

Balázs testvért is meglyukgatta a golyó. Csoda, hogy nagyobb kárt nem ejtett benne is: mert mindig előljárt a támadásoknál s visszafelé mindig utolsónak indult.

Önkéntes hátvédnek maradt vala vissza akkor is, mikor az oláhok betörték s határőrségünket is vissza kellett vonnunk. 1916. augusztus 29-én Barcaroznyónál hetedmagával tartóztatta fel az ellenséget vitéz ezredének, a 82. székely gyalogezrednek visszavonulását fedezve. Amikor elvonult utolsó rajunk is, ő akkor búcsúzott a határhavastól... A viszontlátásra...

S a viszontlátás nemsokára be is következett. 1916. végén a hős Tatár Balázs már a határon túl harcolt ezredével. Karácsony másodnapján a Runka Marén lefolyt ütközetben mint rajparancsnok önfeláldozó hősiességgel küzdött. A legnehezebb körülmények között rohamra vezette raját s elsőnek nyomult be az oroszok és románok által közösen védett állásba. Véres kézitúsában kiverte az ellenséget árkaiból s a közben egy gépfegyvert, sok-sok kézifegyvert, löszert zsákmányolt s foglyokat is ejtett. A legtöbb ellenfelét azonban szuronnal és puskatussal végleg elintézte. S az elfoglalt állást meghagyott rajával óriás'í túlerők ellentámadása dacára is megtartotta.

Vitéz magatartásáért utólagos karácsonyi ajándékol a II. osztályú ezüst vitézségi érmet kapta.

1917. augusztus 1 — 15. közötti időben pedig az I. osztályú ezüst vitézségi érmet is kiérdemelte a Magur Kasinuluj déli lejtőjének védelmében.

Az oláhok hatalmas számbeli túlsúllyal kísérelték meg ottani állásaink . áttörését. Folytonosan pihent, új erőket vetettek a küzdelembe, míg nálunk — tartalékok hiányában — ugyanazon csapatok felváltás nélkül állották a harcot.

A szakadatlan támadások elhárításában a végsőkig kimerültek vitéz csapataink. Hosszú napok óta vívták már a csatát éjjel-nappal, szinte megszakítás nélkül.

S amellett fájdalom — éheztek, koplaltak...

S a mi katonáink főséges, nagy lelkek — mégsem zúgolódtak. Álmosan, éhezve, holtrafáradottan harcoltak, véreztek meg pihenés nélkül tizennégy nap óta.

De a túlterhelést az acél sem bírja. Tovább már nem bírták. A szemük letapadt, a fejük lelankadt, a kezük nem bírt már a saját súlyával.

Az ellenség pedig *már új* támadást kezdett. S hogy a veszedelem még teljesebb legyen, a szakasz, amelyhez Tatár be volt osztva s amelyet a támadás legnagyobb hévvel ért, Hartmann zászlós megsebesülésével, szakaszparancsnokát is elvesztette. A végkimerülést most már a csüggedés is fokozta. A legénységben elernyedni már minden ideg és in. A lélek ellankadt, a test összeesett. Kétszeresen beteg volt bennük az élet. S a roham közelgett... s kacagott a Halál.

S ekkor előugrott Tatár Balázs. A szakasz elé állott s felkiáltott: „, Fiúk, inkább itt haljunk meg, de egy talpalattnyi földet se adunk az oláhnak!”

S míg a szava végigzúgott az árkokon, példája új erőt öntött a szívekbe. Tapadó szemekből új villám cikkázott, elernyedni tagokba tigriserő áradt. A félholt testeken úrrá lett a lélek... És minden támadást oly keményen álltak a székely legények, mint a szél rohamot az erdélyi bércek.

Tatár Balázs hős példája az oláhok ismételt előretörését az egész vonalon végleg megakadályozta.

Ezen hőstettéért az elsőosztályú ezüst vitézségi éremmel tüntették ki, a Kormányzó úr Öföméltósága pedig harctéri működésének örök elismerésért *vitézzé* ütötte.

Vitéz Barna József

Régi végváraink dacos falai rég rommá roskadoztak. Kemény köveikből sok porrá omlott már, de vitéz védőik harcias szelleme él, nem enyészett el, fennmaradt máig és élni fog mindörökké, *míg magyar* él e földön. Ez acélozza meg a késői unokák vitézi karjait, ez ihleti hőssé a magyar szíveket.

A hősi egri nőknek s a nógrádi végek dicső hőseinek legendás tettei elevenen élnek s most is visszhangzanak a mátravidéki magyarok lelkében. Gyönyörű példa erre az egri 60. gyalogezred világháborús történelme.

Ennek a vitéz ezrednek egyik derék hőse Barna József.

Apja is a 60. gyalogezredben katonáskodott, nagyapja pedig a szabadságharcot küzdötte végig. Hősünk sem tudott más lenni, mint katona. Otthagyta a vasutas szolgálatot s már a háború előtt hivatásos katonának csapott fel.

Barna József vitézi tette a Doberdón 1915. július 24-én.

A háború elején ezrede 2-ik zászlóaljának géppuskás-osztagánál szolgálatvezető őrmester volt. Osztagparancsnokának halála után szaképzett tiszt hiányában ő lett a géppuskás-osztag parancsnoka. S ezt a nehéz tisztséget harmadfél éven át a legnehezebb harcokban is dicséretesen töltötte be.

1915 július 6-án a Doberdóra került.

Itt a halál torkában csak a magyar vitézség tudott halhatatlanná lenni.

A 98-ik cseh gyalogezrednek a Monte dei sei Busi 181-es magaslatán levő zászlóalja nem tudta helyét megállani: július 18-án az olaszok támadása kidobta állásából az egész zászlóaljat.

Ahol baj volt oda mindig magyarok kellettek. S jöttek az egriek, hogy jóvátegyék a mások hibáit. Másnap hajnalra vissza is foglalták a csehek által elvesztett magaslatot.

Az olaszok többszörösen megkísértették, hogy a fontos állást újra megszerezzék, de a magyarokat nem tudták visszaszorítani. Sok hiábavaló erőlködés után az ellenség végre is belátta, hogy az egriekkel nem boldogul. Tervet változtatott. 21-én reggel 3—4 óra között az egriek szomszédjait, a 17. népfelkelő zászlóaljat akarta meglegelni.

De ez a szándéka is megghiúsult Barna tiszthelyettes éberségén és hősiességén. Barna ugyanis megelőzte az ellenséget a meglepetésben. Mikor az ellenséges csapatok támadásra indultak, váratlanul oldalukba szúrta géppuskáinak halálos fullánkjit.

Mondják, hogy a méh csipése végzetes a méhre is. A géppuskásoknál ez csakugyan úgy van. Barna tiszthelyettes kattogó géppuskái, — mint ez előrelátható volt — kihívták maguk ellen az ellenség haragját. Rettenetes ágyútűz zúdult reá, s a gyalogsági támadás irányt változtatva, a tűzesővel elárasztott géppuskás-osztag ellen fordult.

Az aránytalan erővel vívott harcban az osztag embereinek legnagyobb része, — köztük egy irányzó és Barna maga is — megsebesült, de a hős osztagparancsnok vérző sebével is mindvégig helytállóit s megmaradt egynéhány emberével az olasz tartalékok három egymást követő támadását hősiiesen visszaverte.

Ezért a kiváló hőstettéért a 6. népfelkelő dandár parancsnoksága az arany vitézségi éremre terjesztette fel a derék altisztet.

Az ellenség azonban mintha csak kétségbe akarta volna vonni, hogy Barna érdemes erre a kitüntetésre, mintha csak tagadni akarta volna, hogy a magyar vitézségnek éppúgy nincs rozsdafoltja, mint a színarany: újabb kemény próbára tette csapatainkat és Barna tiszthelyettet. Harmadnapra szörnyű ágyútűzzel előkészített új támadásba kezdett. Gránátésőjével csaknem teljesen megsemmisítette az ezred 7. századát s a támadt résen át előrezúdította árvízszerű gyalogsági hullámaid.

Már-már a zászlóaljparancsnokságunk állásáig ért az ellenség, mikor Barna ott termett a veszély színhelyén s géppuskáival beleszólt az előnyomulásba.

A vitéz parancsnok harmadnapja kapott sebéből lázasan odaállt a sodró támadás útjába, mint egy szent haragtól égő tilalomfa, rrelynek homlokáról villámok tűzével írt betűk villognak: eddig s ne tovább! S ezt a tilalomszót a rekedt géppuskák addig ismételték és olyan erélyesen kiabáltak oda volt ellenfelünknek, hogy a legbátrabb olaszok is kénytelenek voltak abbahagyni az előnyomulást.

Barna azonban nem elégedett meg ennyi sikerrel. Meg akarta mutatni az ellenségnek az igazi „magyar vitézséget”. Elhatározta, hogy az ellenséget vissza is szorítja s előbbi állásainkat újra elfoglalja.

De kivel?

Nem volt hozzá sehol sem tartalékcsoport, sem épkezláb ember!

Am a hős parancsnok erős akarata nem ismer akadályt.

Ha nincs csapat, majd lesz. Lelket kell önteni a félholtakba! Össze kell gyűjteni a sebesülteket. Itt beteljesedett, hogy amilyen a parancsnok, olyan a csapata. Sebesült volt ő is!

Innen és amonnan összeszedett egy kis sebesült csapatot s ezzel a sántító, félkarjára béna, vérzőfejű rajjal támadásba kezdett.

És most figyelj ide magyar!

A bicegő lábak és a béna karok, a bezúzott fejek, a szétroncsolt vállak és a felszaggatott véres, hörgő mellek, győzelmei arattak! Vissza-verték az ellenséget s a régi állást ismét elfoglalták!

Ez után a hőstett után, augusztus 2-án Öfensége József főherceg hadtestparancsnok úr a 18. dandár jelenlétében Barna tiszthelyettes mellére tűzte a kétségtelenül megérdemelt arany vitézségi érmet. Meg is ajándékozta 500 koronával, ami akkoriban igen szép összeg volt.

Most vitézi címet és vitézi telket kapott ajándékul...

S ahogy Barna József vérzön, sebesülten meg tudta szerezni a vitézi címet és vitézi telket, az ezer sebéből vérző magyar nép is meg fogja még kapni östörténelmének ezer hőstettéért, a nyugati népek védelmezése ért, becsületes lelke nagy vitézségéért az őt megillető vitézi telket.

Vitéz Horváth János

Dicsőséges kassai honvédhuszárok! Ti büszkeségei a világháború magyar katonáinak! Hósiességekről legendák keltek szárnyra s amíg az elszakított Rákóczi városába magyar ember él, áhítattal gondol vissza rájuk, akiket soha elfelejteni nem lehet. Babérkoszorútokból adjatok egy levelet, hogy a Vitézi Rendbe jutott ezredtársatok hőstettei hadd váljanak a múlton lelkesedő szegény magyar nemzet közkincsévé.

A világháború kitörése a kassai 5. honvédhuszárezredben találta Horváth János törzsőrmestert.

Katonacsallából származott, már nagyapja sebesülten került haza a háborúból. Három fítestvére katonáskodott vele együtt s a vérzivatarokban mindhárman eltűntek, semmi hír róluk, talán fogságban szenvednek avagy a Hadak urának seregében vannak.

A derék szülők megcsókolták négy daliás fiúkat s küldték őket küzdeni az ezeréves magyar hazáért.

Horváth János, a mi hősnünk, hivatása szerint is katona, ugyancsak teljesítette kötelességét s a hosszú háborús évek nemcsak neki szereztek dicsőséget, de egész családjának is tiszteletet és becsületet.

Az elsőosztályú ezüst vitézségi érem kétszeresen, a II. osztályú ezüstérem háromszorosan, azonkívül a bronz-, a Károly-kereszt és két német birodalmi kitüntetés díszíti mellét.

Mindjárt az első harcokban Stojanovnál feltűnik páratlan vakmerőségeivel s lélekjelenlétével, mikor ló nélkül maradt bajtársa számára úgy szerez lovat, hogy két ellenséget levág s a bajba jutott bajtárs életét megmentve tér meg övéihez.

1915' októberében az optavai mocsaras erdőségekben felderítő szolgálatot végez, számos foglyot ejt s minden rábízott feladatot kitűnően megold. Ragadós zsombékban nagynehezen előrevergődve, megtámadja a mieinknek sok kellemetlenséget okozó beásott ellenséges járőrt és kiveri állásaiból.

1915 nyarán Sandomiers mellett mint lovasjárőr átkel a San folyón s az erdősélen felállított, a folyó innenső partján álló bajor zászlóalj oldalban tüzelő ellenséges csoportot lever, 19 muszkát elfog s négy napig egy német járőrrel együtt védi a bajor zászlóalj oldalát, miért a II. oszt. német vaskereszttel jutalmazza a derék magyar katonát. Az egész zászlóaljban hetekig nem beszéltek egyébről, mint a hűséges magyarokról s a közöttük is kiváló Horváth Jánosról.

1916-ban fogságba kerül, 1917-ben hazatér s az 1918-ik évet ismét a harctéren tölti.

1918 július 16—24-ig nehéz napokat látott a század, amely a Montellón egymásután öt rohamban vett részt és három elkeseredett ellenséges támadást vert vissza.

A rettenetes küzdelemben egymásután sebesülnek meg a század tisztjei s a parancsnokság gondja az eddig is legderekbabb altisztre, Horváth Jánosra szakad.

„Összes harcaim között, amelyekben résztvettem, ez volt a legnehezebb”, írja hősünk maga. Az ellenség számainak se szeri, se száma, a kézitúsának minden borzalma nem egyszer végződik és kezdődik újra, a túlerő körül fogja egy alkalommal a századot s foglyul ejti, de egy szomszéd század újra kiszabadítja. A kitörő vihar és retentő égzengés közepette felharsan Horváth János lelkesítő szava, kattognak a dicsőséges század saját és ellenségtől elvett gépfegyverei, arat a halál, pusztul az ellenség s nagy számmal jut hősünk fogságába.

Négy olasz katona robbanástól kiszakított karral térdel Horváth János előtt s könyörög neki, hogy engedje vissza őket kődobásnyira levő csapatukhoz, mert mire a mi kötözőhelyünkre ér, elvérzik. Horváthban küzd a kötelességteljesítés és a lovagias magyar hős nemes ember-szeretete. Visszaereszti az öröltre nyomorék és tehetetlen katonákat, hogy annál elszántabban küzdjön az épek ellen.

De nem folytatom tovább, hiszen könyveket kellene összeírnom, ha ezen hős huszárnak minden haditettét fel akarnám sorolni. Küzdött a háború végéig s a vörös forradalom idején is megmaradt hazáját igazán szerető derék magyarnak. Végezetül néhány sort idézek hősünk saját rövid életrajzából: «Halálomig tartó magyar röghöz való ragaszkodásomat szüleimtől örököltem, kik gyermekkoromban sokat beszéltek nekem szegény hazámról és őseimnek dicső harcairól. Felpezsdült vérem, valahányszor Bem apó nagyszerű csatáiról, Görgey és Damjanich küzdelmeiről, Széchenyi áldozatkészségéről s annyi más magyarnak nagyságáról hallottam. Ilyenkor lelkemben leírhatatlan örömet éreztem s mintha szemtől-szembe láttam volna a megdicsőült arcokat”.

Ilyen szülők és ilyen példák csak igaz magyar daliákat nevelhetnek.

Mindenható Isién, Te láttad az égből e hű fiadnak cselekedetét s felírtad nagy könyvedbe annak a sokat szenvedett nemzetnek javára, amelynek a világon árvaságán, hősiességén és lovagias nemeslelkűségén kívül semmije és senkije sincsen.

Vitéz Mezei János

Szegeden született a nagy magyar folyó partján, ott, hol minden rög s minden bokor rég letűnt idők emlékét őrzi. E tájon parancsolt hajdan Attila, kinek egy szavára milliók gyűltek fegyverbe, kiknek villogó turáni szemektől s párduckacagányos karcsú lovaik patkóinak dübörgésétől reszketett a római birodalom ..

A világháború kitörésekor 25 éves volt s a 46-ik közös gyalogezred III. zászlóaljához vonult be Boszniába.

Bosznia!... Nagy Lajos és Mátyás király korában úr volt itt a magyar s most Szerbia, az egykori magyar alattvaló hűtlen lett s fegyvert fogott volt ura s parancsolója ellen! ...

A magyar csapatok egymásután kelnek át a Drínán. A szerbeknek nyoma sincs. Meg kell tudni, hol rejtőzik az alattomos ellenség! Mezei önként jelentkezett, hogy kikutassa az utat Kragujeváciig. Nem volt ez kis dolog, mert a szerb földnek minden kukoricása, bokra, kunyhója ezer veszélyt rejtegetett.

Alkonyodott, mikor Mezei 12 bajtársával elindul Kragujevac felé. Az ég felhős volt, csak egy-két pislogó csillag kíváncsiskodott ki a sötét szürkéségből, lesve, ami odalent történik. A szerb komitácsik lesben állanak szerte a vidéken. Az úton nem mehetnek. Inkább az út mellett. Nappal a terephez simulva haladnak előre. Régóta járják már a görbe hegyeket, amikor messze a csalitból egy puskagolyó fűtyül el mellettük.

Oda se neki, csak komitácsi golyó, ki golyójával most kémleli a terepet.

Focsé község közelében már rendes sorkatonasággal találkoznak, tábori őrsük a község előtt levő dombon volt. A szerbek nem vették őket észre, mert jól fedezték magukat. Óvatosan egész nap kémlelték a tábori őrs helyét és este nesztelenül odacsúsza, közvetlenközelből körülfogták és megrohanták a tábori őrsöt. Mintha a felhőből estek volna le a mieink, úgy érte a szerbeket a váratlan támadás. Kénytelen-kelletlen megadták magukat, mert nem tudtak tájékozódni, hogy milyen erővel állanak szemben.

Node aztán most, amily gyorsan csak lehet, vissza kell térni a foglyokkal. Szerencsésen maguk mögött hagyták a veszélyes terepet és örömmel vonultak be csapatjaikhoz.

Az ellenséges föld kellős közepén istenkísértő vállalkozás volt ez, de a Hadúr nagy és hatalmas, aki megvédi az övéit.

Ezen vállalkozásáért az I. oszt. ezüst vitézségi érmet kapta. Azután Mezei 1915. tavaszának végén az olasz frontra kerül. Résztvesz az 1., 4., 5., 7., 8., 11., 12. és 16. olasz offenzívákban, amelyekben hősiességével mindig kitűnt.

A sok kiváló tette közül különösen kiemelkedik az, melyet mint telefonjárőrparancsnok 1917. szeptember 12-én hajtott végre.

Az olasz tüzéség alaposan letarolta a 46-osok állását, amelyen előbb még erdő volt s most a hegyek halálosan köves lejtőin az erdőből csak csonka fátörzsek és kopár sziklák maradtak meg.

Mezeinek az volt a feladata, hogy tartsa fenn a telefonvonalat a legnagyobb pergőtűzben is és az olaszok szándékát tudja meg. Ezt sikeresen oldotta meg.

Éjjel saját vezetétkünet a Monte san Martinon bekapcsolta az olasz telefonhálózatba. A világítórakéták színes játéka mellett, tomboló pergőtűzet zúdítanak az olaszok a 46-osok állására. Rengett a föld a hatalmas detonációktól.” Remegett itt minden a lángoló, sistergő, döbbenetes éjben. Sebaj! Ő csak vigyázott a vonalra és hallgatta az olasz beszélgetéseket s ha megszakadt — nem törődve semmivel — kereste a vonal megszakadt részét és azt összekötve hallgatta tovább a beszélgetést.

Ezen vakmerő vállalkozásával meghiúsított egy olasz offenzívát és olyan adatok birtokába jutott, hogy a mieink mentek át támadásba.

36 hónapi frontszolgálat alatt végzett hőstetteinek jutalma négy nagy ezüst, három kis ezüst, két bronz vitézségi érem és a német vaskereszt. 1916-ban őrmesterré, majd egy év múlva törzsőrmesterré léptették elő, míg 1922. augusztus hó 15-én *vitézzé* üttetett, hogy e derék hősnek késői utódai is jutalmaztassanak az ő önfeláldozó hazaszeretetéért.

Vitéz Tolnai György

„Szaktudás, hidegvér és bátorság tekintetében páratlanul áll a Dunahajóraj többi volt kormányosai között” — ezt írja róla Wulf Olaf m. kir. sorhajókapitány úr, az I. monitorosztály és a Temes monitor volt parancsnoka.

Erre a dicsérőiratra, hiteles tanúkként, a vitéz kormányos hőstettei sorban reányomják aranynál fényesebb, tartós pecsétjükét.

Mikor még a Duna az ép s egészséges gazdasági élet főütőereként, 2. kultúrvilágnak szervezetépítő, tápláló sejtjeit úsztatta fel s alá, akkor még Tolnai a békés hajóknak, a szelidszándékú dunagőzösöknek kormánykerekeit tartotta szakértő, biztos, nyugodt kézzel.

Amikor az első láz végigfutotta a beteg világot s a Duna lábánál kitenyészett kóros bacillusok ellen védekeznünk kellett, akkor a békésszándékú hajók és hajósok szintén bevonultak hadi szolgálatra, így került Tolnai főkormányosnak a *Körös* monitorra.

1914. október 25-én a *Körös* parancsot kapott, hogy az éj sötétjében vonuljon le Sabáctól Kupinovóra és akadályozza meg ott a szerbek hídverési kísérletét. A folyó akkor már tele volt aknával. A monitor előtt az aknaszedővé alakított *Andor* gőzös fészulte tisztára a veszélyes hullámokat. Ez az aknafésű úgy volt megszerkesztve, hogy az *Andor* két oldalára kötött egy-egy uszály kissé előrenyúlt, mint a rák ollója s a két uszály orra között volt az aknaháló.

Amire a *Körös* Grabovcehoz ért, a Temes monitor elsüllyedve feküdt a mederne szélén, mint egy vízbefulladt hősi halott teste, akit a hullámok a partra vetettek. Kiálló kéme nye akárcsak egy komor nagy felkiáltójel, anár messziről intett: Vigyázat! Veszélyes!

Valóban veszélyes volt az a vízszakasz. Az aknaszedő egyik uszálya csakhamar aknára futott s teljesen szétroncsolódott. A part felől is olyan heves ágyútűz zúdult az elül haladó *Andorra*, hogy a teljesen védtelen és páncéltalan gőzös kénytelen volt a még sértetlen uszályt is otthagya visszafordulni s a Körös védelme alatt Mitrovicáig visszavonulni.

Aknaszedő nélkül most már a *Körös* sem oldhatta meg feladatát, de nem is kaphatott új aknaszedőt, minthogy a dunai monitoroktól a Száva elaknázása miatt teljesen el volt zárva.

Tolnai fő kormányos akkor önként jelentkezett, hogy más bajtársával az éjtszaka sötétjében kihozza a visszahagyott, sértetlen uszályt az ellenes aknaszakaszból.

S el is indult érte. Útjában mindenütt sűrű rajban lestek a víz tükre alatt a legborzalmasabb víziszörnyetegek, amelyek a vízben is pusztító, pokoli lángokat lehelnek, amihelyt a csónak megérinti őket. Minden pillanatban bekövetkezhetett a szörnyű robbanás ... És a part felől géppuskák, ágyúk folytonosan tűz alatt tartották az aláaknázott szakaszt S a hős fő kormányos mégis megmentette, kihozta az uszályt, amelynek a monitor a későbbi szávai hadműveleteknél igen sok hasznát vette.

Ezért a vakmerő és sikeres vállalkozásáért az I. osztályú ezüst vitézségi éremmel tüntették ki.

1915. október 8-án, Belgrád ostroma közben, az újonnan épített *Temes* (az I. Temes mint fent láttuk, elsülyedt), amelynek akkor Tolnai volt a fő kormányosa, francia gránáttól találva süllyedni kezdett. A vitéz: fő kormányos, jóllehet a hajó kormányát is ellőtték, a legnagyobb tűzben is megőrizte hidegvérét: ügyes manőverezéssel a parthoz juttatta a süllyedő monitort, ott eltorlaszolta a gránátütötte 17 léket s ezzel a hajót megmentette a teljes elsülyedéstől.

Ezzel érdemelte ki a II. osztályú ezüst vitézségi érmet.

A román hadüzenet után, 1916. augusztus 29-én, az I. monitorcsoport Mackensen vezértábornagytól azt a parancsot kapta, hogy a román kikötőkben levő összes járműveket löjje fenébe és süllyesse el, nehogy azokat az ellenség felhasználhassa ellenünk.

Turnu- Magurel kikötőben a sok idegen uszály között két saját uszályunk is volt. Tolnai megismerte őket s meg akarta menteni a magyar uszályokat.

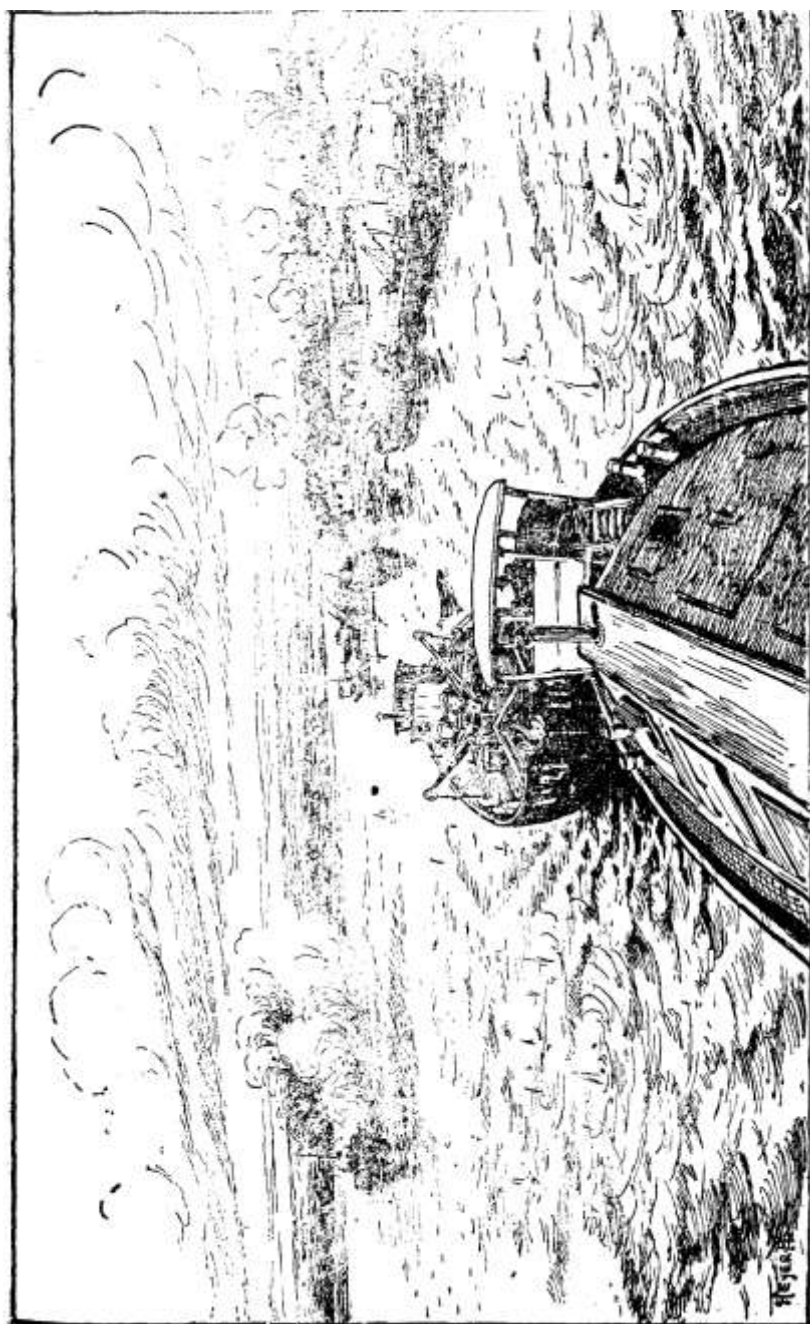
Ismerve a *Temes* kormányképességét, azt a javaslatot tette a monitor-osztag parancsnokának, hogy a két magyar uszályt a monitor után kötve vontassák el.

Javaslatának elfogadása után Tolnai, Müller Mihály kormányos altiszttel együtt önként jelentkezett, hogy a két uszályt elköti a partról s a folyam közepére kormányozza. Sa leghevesebb ellenséges tűzben sikerült is a két uszályt az ellenség szemeláttára a parttól elkötnie s a meder közepére kormányozni, ahonnan a *Temes* az idegen uszályok elsüllyesztése után a két megmentett uszályval Beléne bolgár kikötőbe futott be.

Nyolcvannégy vagon tengeri volt a két uszály rakománya, amelyet hadseregünk céljaira fordítottunk.

Ezért a hősi és sikeres vállalkozásért másodszor is megkapta az elsőosztályú vitézségi érmet. '.

Épp ily kiváló hősiességgel tüntette ki magát 1916. október 3-án is, amikor a monitorosztag Wulf Olaf sorhajókapitány parancsnoksága alatt

Tolnai György vítézi tette 1916. augusztus 29-én Turnu Magurelnél.

a Dobrudsába betört románok mögött a dunai hidat elpusztítva, élelmezésüket és visszavonulásukat megakadályozta s ezzel 20.000 román fogáságba jutását okozta.

Ezért és sok más hőstettéért most a kormányzó, úr Öföméltósága *vitézzé* avatta.

Vitéz Ignatz János

Hogy mi a vitézség, mi a hősiesség: nehéz megmondani.

Lehet az magasztos, nagy erkölcsi érzés, fennkölt eszméktől ihletett lelkesedés, amely a veszedelemtől való természetes félelmet legyőzi.

Lehet rendületlen, szilárd önbizalom, amely kedvét leli a veszéllyel járó nehéz küzdelemben, mert hiszi, hogy testi s lelki fölényével diadalt arathat.

Lehet sajátságos faji tulajdonság, amely mintegy lelki átöröklés folytán száll az utódokra, s amely az erkölcsi okoktól függetlenül, s az erőviszonyok mérlegelése nélkül, az ősökben kiforrott elveknek öntudatlan átvétele folytán természetszerűleg, szinte ösztönösen felveszi a harcot, valahányszor csak alkalma nyílik rá.

S lehet az említett három tényezőnek összeolvadása más-más arányban.

S hogyha ez a három teljes mértékben összetalálkozik: az a vitézségnek, a hősiességnek legmagasabb foka.

A magyar lélekben a három tényező mindegyike megvan. De nem mindegyikben egyforma arányban.

Ignátz János azok közül való, akikben az ösztönszerű hősiesség a másik két tényezőnek erőteljessége mellett is nagyon szembeszökő.

Az ő szívében ahhoz kétség sem fér, hogy a hazáért a halálba menni kész. I. Az ő lelkében a magyar virtus természetes és felülmúlhatatlan. Azért nála nincs sok fontolgtatás, nincs semmi habozás: tiszta dolog nála, hogy az ellenséget ott, ahol találja, megtámadja, megsemmisíti, vagy harcképtelenné teszi. Az egész csak egy-két pillanat munkája.

Belőle a hőstett olymódon pattan ki, akár a villamos palackból a szikra, fényesen és gyorsan.

Mindegyik hőstette csak egynéhány mondat. Rövid, velős, csattanós mondat. És ahol elcsattant, bizony ott a velő is gyakran kilocsant.

1915. február 14-én a cs. és kir. 12. huszárezred 2. századánál Ignátz János akkor mint őrmester szolgált, Sztropkótól nyugatra állott szemben az oroszokkal. Századparancsnoka 9 huszárral előre küldte Pataki község felé: derítse fel a faluban lévő ellenség erejét és helyzetét.

Más anyaszülőtte úgy csinálta volna, hogy messzelátóval, tisztos távolságból bekukucskál a faluba s azután visszatér s elmondja, mit látott.

Ignátz János nem is így csinálta, hanem szétosztotta két részre járőrét, megközelítette a falu két kijáratát, rohamra indul s a fejvesztett oroszokat kiveri a faluból. Azzal visszaküldi a pontos jelentést, hogy a faluban vagy 600 orosz volt, de most már a járőr megszállta a falut.

Ezért kapta az I. osztályú vitézségi érmet.

1916. július 7-én Galuziától visszavonuló ezrede Kamiovicében töltötte az éjszakát.

Ott a vitéz törzsőrmester másodmagával azt a parancsot kapta, hogy a 2. honvédhadosztállyal még az éj folyamán összekötötést keressen. Ezt a feladatot megoldva, ugyanazon az úton, amelyen jött, visszafelé indult.

Útközben az erdő mélyén tűzvilágot vesz észre. Azt hitte, hogy saját csapatainkat találja ott. Arrafelé tart. Ahogy közeledik, a tűz körül 14 orosz katonát lát. Azon pillanatban hurrá-kiáltással felveri az erdő szunnyadó visszhangját s a huszárreglame minden paragrafusának ellenkezése dacára éjjel, a fák között, másodmagával lovasrohamot kezd s elfogja az ámulattól megkövült 14 orosz.

Ezt a fogolyszámot nyilván keveselte, azért is útközben, mialatt a társa az előbbieket őrizte, egymaga még más 22 foglyot is ejtett.

Ez már kerek szám volt: kerek három tucat. Ezért már mégis megérdemelte a kis ezüst érmet.

1916. augusztus 2-án 5 lovassal Borowón és Rutkacerwistén előre-küldték. Rutkacerwistét azonban egy szakasz orosz lovasság tartotta megszállva. Ez a lovasszakasz, a lóról leszállva tűz alá fogta Ignátz törzsőrmester járőrét. Ez nyilvánvalóan tüntető hivalkodás volt, hogy az orosz lovasság a gyalogharchoz is ért. Erre már a mi törzsőrmesterünk sem felelhetett lovasrohammal. Meg kellett mutatnia, hogy ő sem járatlan a gyalogtűzharcban.

A közeli erdőn át megkerülte a falut s járőrével tűzharchoz lóról leszállva oldalba támadta a lovagiatlan lovasokat s megtizedelte, meg is futanultotta őket. Még a tűzzel való üldözést is hatásosan bemutatta nekik. De nem köszönték meg.

Ebben az esetben őseinknek az az elve érvényesült: amilyen az adjon Isten, olyan a fogadj Isten.

Ennek az őselvnek a harciban való sikeres alkalmazásáért a bronz vitézségi érmet kapta.

1916. szeptember 10-én az ezred 2. százada, amelyben Ignátz törzsőrmester is harcolt, úgy száz lépésnyire állott szemben a románokkal.

Úgy volt, hogy az 1., 3. és 4. század oldalról fogja megtámadni az ellenséget, de ez az oldaltámadás valami ok miatt késett.

A 2. század emberei megunták a várakozást s századparancsnokuk, Abendorff főhadnagy, elrendelte a támadást. A támadásból azonban legott roham lett s a rohamból huszárszívek szerint való kézitusa. Ebben a kézitusában az ellenség 102 halottat és 354 foglyot hagyott ott. Ignátz János törzsőrmester hiteles megállapítása szerint egymaga 13 románt ütött le.

Példás viselkedéséért megkapta az arany vitézségi érmet.

Ezekért és sok más fényes hőstettekért kapta a vitézi telket és a *vitézi* címet.

Vitéz Pályi Lajos

Szegény földműves volt. A tiszánagyrevi határ földjeiből, ahol a kenyérét napszámmal kereste, a telekkönyvekben nem volt a nevére írva egy hold föld sem. De az ő szívébe, oda be volt írva nemcsak Tiszánagyrev; oda be volt írva a hazaszeretet aranybetűivel az egész nagy, áldott, édes Magyarország.

Amikor a nehéz kapa-kaszanyelet letette kezéből, hogy fegyvert ragadjon, nem úgy gondolkozott, hogy neki semmije sincsen, amit védjen; hanem áhítatos nagy-nagy szeretettel véges-végig nézett faluja határán s a messze Kárpátok kékjéig szétáradt mélységes érzéssel lelkéhez ölelte a hegyet, a rónát, az egész országot s úgy suttozta egész halkán, mint az imádságot: Szeretlek, megvédlek!

S ez a szent fogadás a szegény napszámot vitézzé emelte, hőssé magasztalta.

A világháborút kezdetétől csaknem megszakítás nélkül harcolta végig, Bejárta a szerb, a montenegrói, az albán s az olasz harcteret. Rövid idő múlva tele volt a melle kitüntetésekkel s tartalékos tizedesből törzs-örmesterré lett. Hadiszereplése egész hősköltemény, melynek kivonata röviden így hangzik:

1914. szeptemberében a nagyváradi népfőlkelő gyalogezreddel részt vett a cigányszigeti ütközetekben. Ez utóbbiban kétszer is megsebesült: A bal lábán s a jobb kezén. A keze sebétől a gyűrűs- és a kisujja béna is maradt.

December elején már Szerbiában van s visszavonulásunk után a Loznica körüli Atimonbergwerknél ismételten behatolt a már kiürített zónába s több ottszorult csapatrésznket kíségette a veszedelemből s igen sok hadiszert megmentésével is érdemeket szerzett.

December végével egy szerb sziget megszállásánál tüntette ki magát. JMajd meg a megáradt Drinán ismételten átkelve, önkéntes felderítéseket végzett s veszedelmes vállalkozásaiból mindig igen értékes jelentésekkel tért vissza.

1915. október 6-án a drinai áttöréskor Radovinci mellett, Limanska-Adánál merész hadicsínnel némított el egy szerb úteget, amely csapatainkat rendkívül veszélyeztette.

Azután szokott vitézségével vette ki részét a Szerbia elleni őszi offenzívából s november végén a Mucáu-hegy elfoglalásánál a kis ezüst vitézségi érmet érdemelte ki.

Montenegrón át Albániában került zászlóaljával, ahol kiváló partvédelmi szolgálataiért tiszthelyettségé léptették elő.

Alig birkózott meg a maláriával, már ismét ott küzdött az I. népfőlkelő gyalogezreddel az olasz harctéren. A Tagliamentótól harcolva jutott el a Piave-partig s ragyogóan példás vitézségével vett részt a piavei áttörésben. Majd vízzel elzárva a csapatainktól, hét nap és hét éjtszaka harcolt hősiesen az olaszok ellen.

A legszebb hőstette mégis a Lovcsen-hegy elfoglalásához fűződik. Ennek a kiváló hőstettnek állítsunk itt külön emléket.

1916. január 8. és 11. között folyt le ez a merészen elgondolt s következményeiben messze kiható, remek hadművelet, amely a Balkán legerősebb várkapuját nyitotta meg nekünk s amelynek sikerében a IV⁴. népfőlkelő zászlóaljnak s nevezetesen Pályi Lajosnak és szakaszának dicséretesen jelentékeny része van.

A Lovcsen elleni támadás 8-án „reggel 2 órakor indult ki a Cattarói-öbölből. A szívós cernagorcok rendkívül kemény ellenállást fejtettek ki. Nagy küzdelem árán sikerült csak lépésről-lépésre visszanyomni őket. Az első napon át tartó szakadatlan harcban alig három kilométernyire juthattak előbbre csapataink.

A rettenetesen nehéz, sziklás-szakadékos és meredek terep estére már kimerítette páratlanul kitartó és edzett csapataink végső erejét is. A Golis és Vratnó csúcsok közötti nyeregből pedig olyan heves *ágyú-* és gépfegyvertüzet ontott alá a makacs ellenfél, hogy az előnyomulás lehetetlenné vált.

A támadás átmenetileg másutt is megakadt. A zászlóalj terepszakaszán pedig minden további kísérlet kilátástalannak mutatkozott.

Az ellenséget nemcsak a bevehetetlennek tartott hegyi állás előnyei segítették, hanem az időjárás szeszélye is ellenünk fordult. Estefelé hirtelen felhősakadás jött. Bőrig ázott csapataink szabad ég alatt dideregve szenvedték át a januári éjszaka fagyos, szeles dühét. Másnap hajnalban méteres hó fedte az egész vidéket.

A Lovcsen-hegy hóval borított *tetője* zordul és mogorván, haragosan nézett rajvonalainkra, akárcsak egy óriási fehér jegesmedve nézne a lábára kúszó hangyarajra. Villogó szemének mérges szikrázása teljesen olyan volt, mint az ágyúcsőtűz vészes lobbanása. Ingerült morgása semmiben sem különbözött az ágyúdörgéstől. ... Valóban az is volt.

De a nyüzsgő rajból két dacos hős magyar farkasszemet nézett a fehér óriás tízes haragjával. Az egyik Pályi volt, a másik pedig századparancsnoka. A tiszanyagrévi magyarnak a szemében egyszerre csak elszánt gondolat fogant meg. És a gondolatból eltökélt szándék lett, akarat lett, erősebb, szilárdabb, mint a Lovcsen-hegynek kemény sziklatömbje. Erősebb, mert hiszen a dacos sziklát is akarta bírni.

A századparancsnok, akinek gondolata Pályi Lajoséval összetalálkozott, szívesen fogadta hős altisztje vitéz elhatározását s alkalmat nyújtott a hamar elkészült terv kiviteléhez. Pályit kivonta a rajvonalból szakaszával együtt s kiküldte a zászlóalj balszárnyának biztosítására. A többi már Pályi Lajos dolga volt.

Pályi megbeszélte tervét embereivel, akik — mindannyian jó magyar vitézek — szívesen és önként vállalkoztak a veszélyes feladatra. Most már csak az alkalmas időpontot kellett bevárniok.

Hajnali három órakor hozzá lehetett fogni a nehéz kivitelhez. A legnehezebb szerepet Pályi magának tartotta fenn. Szabó szakaszvezetőt megbízta, hogy a szakaszt a legnagyobb csendben olyan távolságra vezesse utána, hogy az éjhomályban éppen csak lássák egymást; jómaga pedig Vékony szakaszvezetővel előrement, hogy a szakasz biztosítását önmaga lássa el s hogy személyesen tájékozódva! mindenről, a pillanatnyi helyzet szerint intézkedni tudjon.

A töretlen hóban, a meredek lejtőn megkezdődött az előnyomulás. Ezernyi veszéllyel s emberfeletti fáradtsággal járó munka volt ez. Itt az egyik ember bukott el a hóban, amott egy másik, alig jutott egy-két lépésnyit előre, újra visszacsúszott egy-két emeletnyit. Sokhelyütt négykézláb kellett a meredek lejtőn feljebb kúszni. S ilyen körülmények között észrevétlenül kellett átjutni az ellenséges őrszemek s a terepnek megfelelően szabálytalan szaggatottságban elhelyezett rajvonalak között. Ha csak egy cernagorc észreveszi őket, egymaga egyenkint valamennyiüket a halálba küldi a sziklák mögötti biztos leshelyéről.

Csakhogy Pályi Lajos hiúszszemmel és sasfüllel idejében meglátott és megneszelt mindent. Rendkívül ügyesen vezette szakaszát. És az emberei egy hangtalan jelre, ügyesebben, mint a havasi mormoták, egy pillanat alatt eltűntek a hóban, nehogy az ellenség észrevegye őket

Pályi Lajos vítézi tette 1916. január 9-én a Lovcsenen vívott harcban.

Nehéz akadály volt a magas hórétteg, de megvolt az előnye is: ha belefűrödött, nem igen látszott ki belőle az ember.

Leírhatatlan fáradoalmak után a szakasz közel ért céljához: a Kolozurn nyergéhez. Pályi már fenn is volt a nyereglaposban. A hóban elbujtatott szakasznak pihenőt rendelt, amíg ő odafenn töviről-hegyére kikémleli a cernagorcok erejét, állását.

Vakmerőségének és ügyességének sikerült is az ellenség közelébe férkőznie. Hűséges bajtársával, Vékony szakasz vezetővel, egészen az ellenséges ütegállásig hatolt. Három ágyút és vagy 50 montenegrói harcost vettek észre, akik a nyereghajlás mögött a tűz körül melegedtek. Nyilván lehetetlennek tartották a jó cernagorcok, hogy az ellenség őrszemeik között, s rajvonalaikon át észrevétlenül a tüzérségi állás közelébe férkőzhessen. Éjszaka idején, a csuszamlós lejtőn, a hegyszakadékok mély sírgödrei között, amiket csupán a süppedő hó fed be, mint odakészített halotti szemfedő vagy koporsófödél ... Nem! itt most feljönni, istenkísértés ...

Míg ők a tűz körül ezen gondolatok megnyugtató csendjében nyugodtan melegedtek, Pályi visszament a szakaszához s hamar intézkedett. Sarlóalakú rajvonalba állította fel embereit. Aratásra készült. A sarló élet nekiigazította, azután nekilendítette az ellenségnek. A tűz körül melegedő cernagorcok elhűltek, de csakhamar túlon túl is kínos melegük lett... Pályi Lajos remek sarlója megvillant és szikrázni kezdett. A meglepő gyorstűz minden ellenállást lehetetlenné tett. Mind a három ágyú hatalmukba került anélkül, hogy az ellenség csak egy puskalövést leadhatott volna. Az ellenség részben megsemmisült, részben megfutott. A Kolozum-nyereg most már a miénk. Lovcsen kemény sziklakapuja ezen a ponton be volt már törve.

Egy-két ilyen csapás kellett csak még s győzedelmes seregünknek megnyílt az út Montenegró belsejébe.

... Aki az áldatlan Lovcsen szikláján is ennyi dicsőséget aratott a magyar katona hírének, az megérdemelte, hogy többé ne legyen részarató munkás, hanem saját földjén arassa az Isten bőséges áldását.

Tiszanagyrev határában a jó Isten ezt is megadta neki, mert ott van nevére bekebelezve a vitézi telek, melyet Sváb Gyula földbirtokos felajánlásából kapott. \

Szinte látom őt most, aratás idején ... Mialatt villogó kaszáját megfeni, arrafelé néz el, ahol a távolban a hegyeket sejtí. Homloka elborul, a szeme megvillan s aztán nagyot lendít a kifent szerszámon, mintha, haragudnék.

Hogy miért *haragszik*? ... Isten látja lelkét, nagy oka van rá!

Vitéz Varga József

Semmitmondó, szürke, igénytelen név ez így: Varga József. Viselője egy szegény földműves, a nép egyszerű fia; de ha cselekedeteit, haditetteit a halálpiacon, — hol életet és halált egyaránt vásárolnak, — szemtől-szembe nézed, akkor az alak megnő, a név ércce csendül és a bátor cselekedetek a régi magyar maít legszebb neveinek: a Kinizsiek, Dugonicsok hősi tetteiknek emlékét juttatják eszedbe . . .

A Varga-fiuk közül hárman siettek a harctérre, mikor a parancs megjelent. Mindhárman derékul, becsületesen viselkedtek. Egyik életét adta a hazáért, a másik megrokkant, a harmadik pedig aranybetűkkel írta fel nevét a történelem kőtabláján.

Varga József a 83. közös gyalogezredben szolgált. Annak is a válogatotójánál: a rohamszázadban. Igazi „vazmegyei” fiú volt. Nem afféle cirkszi mutaványos lánctördelő, vasharapó értelemben, hanem, a drótsövények, vasakadályok visszariaszthatatlan, merész szabdalója. Élő olló, mely mindig elvágta azt a drótkötelet, feltúrta és összeszabdalta azt a vaskerítést, amellyel az oroszok állásaikat körülvették.

Sikeresen végrehajtott, nagyszerű vállalkozásaiért egyre-másra érte a kitüntetés.

Egyik legmerészebb vállalkozása volt, amikor járőrével az ellenséges drótkadályt elvágta, a Szeret folyót átúsztta és az orosz front háta mögé került. Estétől-reggelig tartózkodott az orosz állások mögött kilenced-magával. Mikor a felderítést befejezték, visszafelé jövet megtámadott egy tábori őrsöt. Ennek egy részét kézitusában leszúrta, másik részét foglyul ejtette. Géppuskát és kézipuskákat zsákmányolt és a legnagyobb tűzben szerencsésen visszajutott bajtársaihoz.

Közönséges halandó ennyivel beérte volna; de Varga József nem ebből a fából van faragva. Amit ezután művelt, az már a görög héroszok munkájához hasonlít.

1917. nyarán, Balkov község körül, a balkovi-tó és a Szeret folyó mentén, mozdulatlanul állott az oroszok vonala. Varga József, a nyughatatlan, jelentkezik, hogy az úgynevezett „gestreckte ládung”-ot kiviszi az ellenséges drótkadályokhoz. Tudni kell, hogy a „gestreckte ládung” áll vagy 31 drb Stillhandgránátból, mely egy hatméteres deszkára van erősítve. A vállalkozás annál vakmerőbb volt, mert az oroszok úgyis offenzívában voltak és a korábbi kísérletezések nem sikerültek. De Varga nyughatatlan volt és amit egyszer a fejébe vett, azt végre is hajtotta, attól mi se rettentette vissza.

A bátor vállalkozónak sikerült eljutni az akadályokhoz, azt alá is aknáztta, de közben megindult az orosz támadás és Varga ott rekedt. Lélekjelenlétét azonban most sem vesztette el. A támadás alatt egy gránát-tölcsérben húzta meg magát, majd a tüzelés elhaltával visszajutott állásainkhoz. Este folytatta a megkezdett munkát.

A beállott sötétben előrekúszott és az elhelyezett „ládungot” robbantotta. A robbanás a drótkadályt szétvágta. Az általános zavarban a mienkek a támadt résen át betörtek a muszka állásokba. Itt azonban újabb meglepetés várt az elszánt csapatra. Szemben találták magukat a muszka rohamcsapatokkal és csak lépésről-lépésre tudták kézitusára és folytonos kézigránátharccal az orosz rohamjárőrt leküzdeni. Eközben a muszka is felocsúdott első meglepetésükből és erős tűz alá fogták a vakmerő rohamozókat. Varga saját testével, élete folytonos kockáztatásával, kézigránátot kézigránát után hajtva az orosz felé, fedezte bajtársai visszavonulását. És csak ezek biztos elvonulása után gondolt a maga megmenekülésére.

Isten csodája, hogy megmenekült; de — úgylátszik — a gyerekeknek és a hősöknek külön őrangyaluk van.

Varga Józsefnek ez ismételt hőstettére sürgönyileg jött meg a válasz. A83-asok „élő drótollója” megkapta az arany vitézségi érmet és a *vitézi* címet.

Vitéz Besenyei János

Mint a 2. honvédhuszárezred katonája 1914. oki. 9-éri a Visztula partján mutatta ki a magyar vitézség első próbáját.

Ezrede lóról leszállva gyalog tűzharcba bocsátkozott a túlerővel támadó orosz arcvonallal szemben. Besenyei az 1. század vezetéklóival visszamaradt egy erdőcskében, melyet az ellenség erős tűzérési zárótűz alá vett. A tüzeléstől megriadt lovak szétfutottak s a már visszavonuló századok lovaihoz igyekeztek csatlakozni, pedig kéznél tartásuk az 1. századra döntőfontosságú létkérdés volt.

Tisztában volt ezzel Besenyei János és a rettenetes tüzesőben rettenthetetlen lélekjelenléttel, emberfeletti erővel terelte össze és tartotta vissza bajtársaival együtt a lovakat s ezzel lehetővé tette, hogy százada — mikor feladatát elvégezte, — lóra kapva, rendben s aránylag kevés veszteséggel vonulhatott vissza. Besenyei ezen önfeláldozó, hősiesség magatartása nélkül egész százada odaveszhetett volna.

1914. nov. havában a 2. huszárezred 2. százada Békéssy Béla százados parancsnoksága alatt harcolt, kinek neve ott, hol a magyar vitézségről az önfeláldozó hazaszeretetről fog valamikor szó esni, soha nem hiányozhatik.

Ezen vitéz huszárkapitány — ki később, az 1916. évi harcokban hősi halált halt — Orosz-Lengyelországban Skola környékén, mint hírszerző-különítmény, azzal a feladattal küldetett ki, hogy az előnyomuló orosz csapattömegekkel az érintkezést felvegye s azoknak minden mozdulatát jelentse. A dombos-völgyes, át nem tekinthető terep felderítése súlyos és veszedelmes feladat volt, s ennek végrehajtására mindenre elszánt vakmerő, de emellett ügyes és óvatos járőrökre volt szükség. Győri Géza főhadnagy és Besenyei János önként jelentkeztek ezen veszedelmekkel teljes feladatra.

Éjjeli 3 órakor indult el Besenyei 4 kiválasztott lovassal. Hajnali 5 óra tájban 8 főből álló kozák portyázó szakaszra bukkant. Habozás nélkül rajtaütött négy huszárjával. Azok visszaszaladtak csapatjaikhoz. Besenyei erről egyik emberével, Boros Józseffel, jelentést küldött hátra. A szétugrasszott kozákok azonban visszafordulva tüzelni kezdtek. Beké honvéd alól kilőtték a lovat, rohamoztak, s a ló nélkül maradt Beké a kozákok kezébe került.

Besenyei most már csak harmadmagával állott szemben a 8 kozákkal, de a bajtársi hűség s a huszárvirtus tüze fellobbant szívében. Hősi elszánt-sággal a kozákokra csapott, Bekét kiszabadította kezeik közül, s mint-hogy az ellenség kezdett már harchoz fejlődni, gyorsan visszavonult embereivel századához.

Idejekorán érkezett be jelentése az ellenséges erőkről, azok felvonulási irányáról és így jelentése döntő értékű volt a bekövetkező harc kedvező eredményére.

Így járult hozzá a kivívott győzelemhez és így érdemelte ki nem csak bajtársainak szeretetét és előljáróinak kitüntető bizalmát; de bravúros magyar vitézségét elismerte Magyarország Főméltóságú Kormányzója is, ki ezen vitézségéért *vitézzé* ütötte.

Vitéz Palotás József

Alig 20 éves ifjú volt, amikor a világháború kitört.

Pár napot töltött csak a 32. gyalogezrednél, amikor önként jelentkezett a repülőcsapatokhoz és a 28-ik tábori repülőszázadhoz került, amely bátor katonáiról, pilótáiról és megfigyelőiről már híres volt.

Gyönyörű szép napsütéses délelőtt volt 1916. február 26-án, mikor Palotás felszállt gépjével azzal a feladattal, hogy a Valona völgyben állást foglaló olasz nehézütegekre irányzott belövéseket megfigyelje, az ütegek elhelyezésének környékéről fényképfelvételeket készítsen és esetleg bombákat hajtson le. Óvatosságból azonban parancsnoka Csilaghy szakaszvezetőnek is parancsot adott a felszállásra azon feladattal, hogy Palotás gépét fedezze az ellenséges repülőkkal szemben.

Az olasz állások felett sokszínű, gyűrűs gránátfelhőcskék hullámzottak, amint Palotás 2400 méter magasságban átrepült a sziklás olasz terepen.

Egyszerre csak az ég azúrkékjéből különös zúgó hangokat sodor feléje az ezüstszerű mosolygó szellő és látja, hogy egy olasz Farman-gép sebesen közeleg, s mivel Csilaghy 400 méterrel alacsonyabban repült, mint ő — az olasz gép Csilaghyt támadta meg — s őt mindinkább lefelé szorította.

Amikor ezt Palotás meglátta, siklórepüléssel villámgyorsan bajtársa segítségére siet s géppuskatűzzel úgy elárasztotta az olasz repülőt, hogy ez menekülni kénytelen. Csilaghyval együtt gépfegyvertűzzel mindaddig üldözték, míg le nem bukott az olasz láthatáron.

Palotásnak ez volt az első nagyobb sikere s a 28-ik repülőszázad büszke volt új pilótájára.

1917. IV. 15-én történt: 100 kg. bombával szállott fel azzal a feladattal, hogy a Cormons környékén-levő erdőkben állást foglaló olasz ütegeket bombázza.

Nagy dolog volt ez, mert 500 méterre le kellett szállani az ütegek fölé s így természetesen neki is számolnia kellett egy esetleges teli találattal. A bombázás szerencsésen sikerült, mert az olasz ütegeket váratlanul érte.

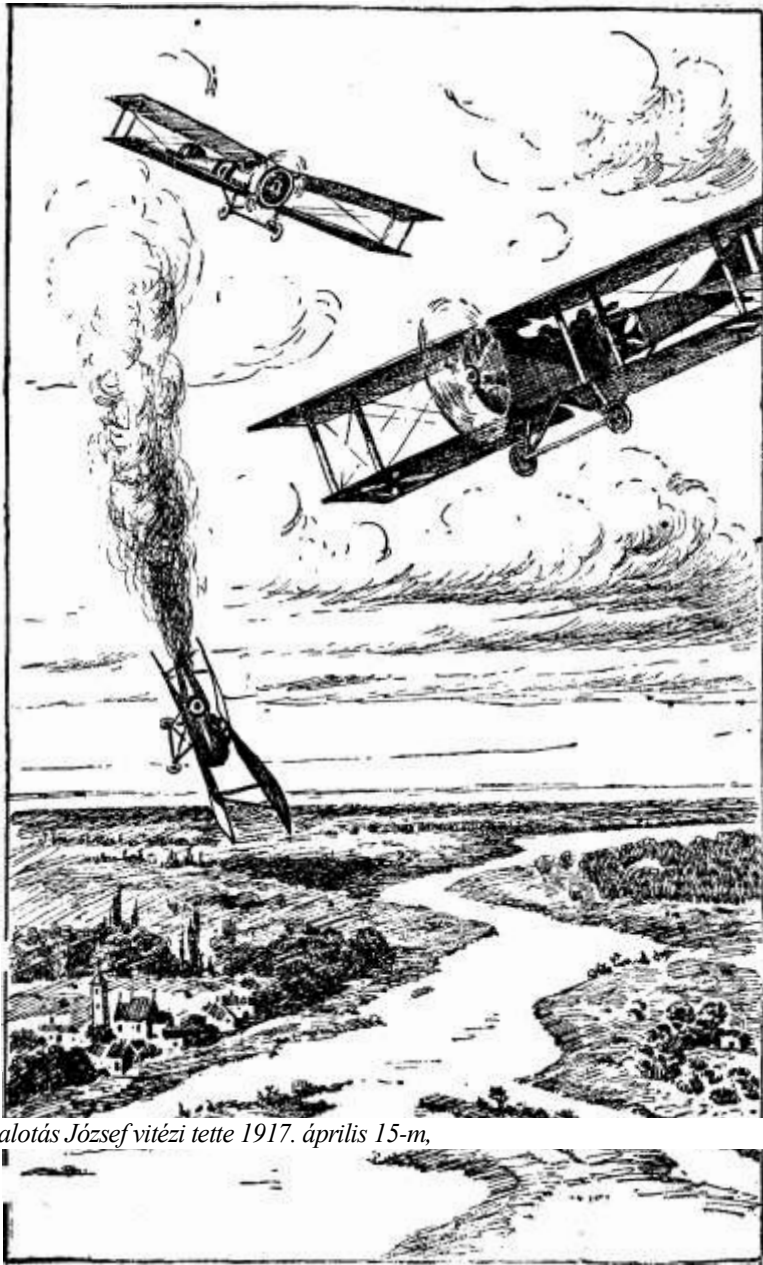
Hogy Palotás feladatát milyen jól teljesítette, mutatja az a körülmény, hogy egyszerre 10 olasz repülőgépet küldenek ellene. Palotás hirtelen 2000 méter magasságba szállt fel és ott várta be az olasz repülőgépek támadását. Ezek körül akarták fogni, de Palotás gépfegyverrel tüzelni kezdett s így folyton harcolva vonult vissza. Egy ellenséges gépet lelőtt. Az olasz golyók az ő gépjét is annyira tönkretették, hogy a motorja elromlott. Mikor ezt Palotás észrevette, meredek siklórepüléssel szerencsésen visszatért a repülőtérré.

Az olasz ütegek másnap otthagyták a cormonsi erdőt.

Palotásnak helyén volt a szíve mindig, acélos magyar akarattal és dacos önérettel végezte feladatát és nemcsak azt végezte, amit parancsoltak, de ha már felrepült, addig nem jött vissza, míg az ellenségnek minél több kárt nem okozott, s amíg a visszatérésre okvetlen szükség nem volt.

Ennek egy igen szép példáját szolgáltatta még ugyanezen a napon. Mihelyt a megsérült gépet kicserélte, újra felszállt az olasz állások fölé

Palotás Józsefvitézi tette 1917. április 15-m,

Ledobott egy-két bombát és mint aki ezt a napot jól végezte, vidáman repült hazafelé.

Amint a haragoskék tenger és a zöldes-barna karsztos hegyvidék mozaikszerű színfoltjait a magasból nézi, egy kígyóalakban mozgó, fekete csíkot vesz a távolban észre. Ez egy olasz vonat volt, amint Monfalcone felé haladt. Villámgyorsan a vonat fölé szállt 500 méter magasságig s a vonatot négyszer hosszában végigszórta géppuskatűzzel. Erre a vonat megállt és az olasz katonák parancsot kaptak a kiszállásra.

Ez az öntevékeny vállalkozása azt eredményezte, hogy az olasz erősítés nem tudott idejében megérkezni, ami a mi csapatainkra igen előnyös volt.

A repülőcsapatok sok megörökítésre való vitézi tetteik közül azonban fényesen emelkedik ki 1917. május 26-ika.

Ezúttal arról volt szó, hogy a mi messzehordó ütegeink beakarták magukat löni Cormons, Palmanova és Aquilea környékén állástfoglaló 35. és 38-as olasz ütegekre. A lövések megfigyelésére nagy távolságra kellett berepülni olasz területre és még hozzá négy óra hosszáig kellett a levegőben tartózkodni. Ezen feladat a legenyhébben megbírálva is egy nagyon veszélyes feladat volt.

Mikor Palotás észrevette, hogy önként vállalkozó erre, a feladatra nem igen akad, nem sokat gondolkozott, hanem azt mondta: „Én megyek!” s Popovics főhadnagy megfigyelő tiszttel nyomban felszállt.

Szélcsendes, hangtalan, májusi idő volt; még a tüzerharc sem kezdődött el, mikor felszálltak. Falvak és városok apró színes foltoknak tűnnek fel. Friss tengerszag áradt szét a napfényben játszó levegőben.

Így felülről nézve nem is sejtene az ember, hogy ez a színpompás; tájkép milyen veszedelmeket rejt magába.

Egyszerre csak megkezdődik a tüzerharc. Gomolygó füstkarikák nyomán dübörgő, dörgő hangok reszkettetik meg az eget.

Már két és fél óra hosszat repülnek az olasz ütegállások felett, hogy tüzerségünk belövéseit irányítsak, amikor egyszerre csak feltűnik egy angol repülőgép.

Eleinte lassan, keringő köröket ír le, mintha a távolból akarna tájékozódni. A körök mindég közelebb és közelebb érve nagyobbodnak; az angol repülő is alig hisz a szemének: hisz ez vakmerőség így berepülni az olasz területre!

Az angol repülő siklórepüléssel hirtelen megtámadja Palotás gépjét. Erre páratlanul izgalmas harc keletkezett a levegőben. Mint két vergődő szirti sas újra és újra egymásfelé repülnek. Szórják egymásra a géppuskatűzet. A gépek fémlemezein úgy kopognak a golyók, mint a jég-szemek zivataros jégesőben. Ebben a titáni küzdelemben egyszerre az angol gép félrebillen, mindig jobban lefelé száll és siklórepüléssel leszállásra kényszerült. Palotás újból győzött!

A győzelemnek azonban ára volt, gépje erősen megrongálódott, ő maga is súlyosan megsebesült, balkarja négy golyótól találva megbénult. Pár pillanatra elveszti az eszméletét, de csakhamar magához tér. Hirtelen átgondolja, ha most elhagyja magát, főhadnagyával együtt a biztos halálba zuhan.

Markoló erejét összeszedve félkarral és törött kormányarúddal (volant) siklórepüléssel gépét vonalaink mögé irányítja és egy sziklás terepen minden nagyobb baj nélkül földet ért, hol kimerülten, eszméletlenül hanyatlott gépjére.

Összesen 18 légiharcot vívott s egymaga öt olasz gépet lőtt le.

Jutalmul a bronz, kisezüst, nagy ezüst és végül az arany vitézségi érmet kapta s a rendfokozat nélküli katonából főrepülőmester lett s a vitézi címen kívül Csornád községben gróf Károlyi László adományából 13 és Va kat. hold vitézi telket kapott.

Bár csak félkarral dolgozhat már az anyaföldből neki juttatott ugaron, de kihullott véreért a magyarok Istene áldja meg őt bő aratással.

Vitéz Hajnál István

A híres cs. és kir. 39. gyalogezred hőseinek egyike.

Ezredének dicső harcaiból is kivette részét. Aranyérmét azonban a 24. honvédgyalozezred egyik támadása alkalmával a „Mesterlövő géppuskás-csoportnál» szerezte.

A 24. honvédgyalozezred 1918. június 15-én Assiagónál harcolt. 2. zászlóalj Monte Sistonál az erődítményszerűen kiépített olasz állások ellen támadásra indult. A támadás hullámai azonban az ellenség fölényes géppuskatüzében megtörték. Az elakadt támadás folytatására Huber Gyula tartalékos hadnagy parancsnoksága alatt álló különleges összetételű század kapott parancsot, amelyben 1 roham-, 1 árkász-, továbbá Hajnal István tiszthelyettesnek 3 géppuskából álló mesterlövő géppuskás-zakasza is hozzátartozott.

Ez a század reggel 7 órakor tört előre s a pusztító ellenséges tűzben is közvetlenül az ellenség állásai elé ért, lendületével a 2/24. zászlóalj elakadt vonalait is magával ragadta. Ott azonban Huber hadnagy megsebesült s a többi századok tisztjeiben is oly nagy veszteségek voltak, hogy Hajnal tiszthelyettes, aki Huber hadnagy helyet a parancsnokságot átvette, 300—400 főnyi csapat és 20 géppuska felett rendelkezett.

A kiváló altiszt ezt a csapatot újból rendezte s a támadást habozás nélkül tovább vezette. Buzdító példája s törhetetlen erélye előresodorta embereit. Lelkesült csapata a rettenetes tűzben át tudott haladni a drótakadályokon s elfoglalta az erőszerű állást.

A bátor parancsnok csapatának újabb rendezése után tovább folytatta a támadást az ellenség második vonala ellen. Ez a támadás szintén sikerrel járt. Pedig az ellenség hősiezen harcolt. Ellentámadással oldalba fogta Hajnal csapatát s balszárnnyát át is törte. De a vitéz tiszthelyettes parancsnoki teendői mellett is a veszélyes ponton odaállott a géppuskához irányzónak s mint igazi mesterlövő, sajátkezűleg söpörte el az olasz ellentámadást.

Rövid pihenő után az angolok és olaszok által tartott harmadik ellenséges állás ellen is megkezdte a támadást. Roham közben súlyos karlövés érte, de sebesülten is tovább harcolt mindaddig, míg nem vitéz Körmeny István főhadnagy, aki tartalékszakaszával megerősítésére jött, a parancsnokságot átvéve, sebet bekötöztette s a segélyhelyre vitette.

Vitéz Hajnal István esetéből tudják meg ellenségeink, hogy a magyar — bár súlyosan megsebeztek — harcolni fog míg a sebet be nem kötik s amíg meg nem adják neki azt, a mi a hős sebesültet megilleti.

Vitéz Nagy József

A Doberdó gránátszántotta sziklahasadékain vagyunk. Távól a magyar rónától, fenyvesek által koszorúzott hármashalomtól, hová csak a vágyak szállnak, távól a megszentelt hazai rögtől.

Nagy József őrmester, mint a 60. gy.-e. 7. századának szolgálatvezető őrmestere 1915. július hó 25-én a Monte Dei sei bussí 118 magaslati pontján állott századával.

Ezen időben már javában folytak a bevezető harcok a 2. isonzói csatához. Napok óta küldték már az olaszok súlyos üdvözleteiket állásaink felé azon reményben, hogy erőnket megpuhítsák és könnyűszerrel ériék el feladatukat, ha elérkezik a roham ideje.

Számításaikban csalódtak. A roham d. e. 11 órakor kezdődött. Az olaszok tüzéségük fedezete alatt túlnyomó erővel és nagy lendülettel megindították a támadást. A harc rövid időn belül teljes hevességgel bontakozott ki. A századhoz beosztott tisztek percek alatt egymásután megsebesülve harcképtelenné váltak s így Nagy őrmesterre maradt a feladat, hogy mint századparancsnok megvédjen egy fontos pontot, melyet az ellenség már teljesen bekerített.

A fokozott veszély fokozott vitézséget követelt és ebben nem is volt hiány. Nagy őrmester a század elé ugrik, buzdító szavaira és példaadó bátorságával a megfogyatkozott legénység új erőre kap és szuronyrohammal az ellenségre veti magát.

Az ellen áradatával már alig-alig bír, midőn egy fél tartalékszázad jön segítségére, melynek parancsnoka pár percen belül hősi halált hal. Nagy őrmester a helyzet megmentését a végső kitartásban látja. Emberember ellen küzd, ő mindenütt ott van, ahol a legnagyobb veszély és ahol példaadásra van szükség. Mire a nap lenyugszik, az olaszok támadása megakadt s futva menekültek a magyarok szuronyai elől.

1915. aug. 2-án reggel heves tüzéségi előkészítés után újra általános támadásra indulnak az olaszok. Az első lökést Nagy őrmester-ellentámadással fogja fel és oly lendülettel veti magát embereivel az ellenségre, hogy az gyors visszavonulásban kereset menedéket.

Tüzéség ezen kudarcra pokoli tüzzel felelt s rövid időn belül újra megindul a roham. A harc változatlan hevességgel egész nap folyik, mely a saját részről is súlyosabb áldozatokat követel. Nagy őrmester a tisztí veszteség folytán ismét századparancsnok lesz, s mialatt kitartásra buzdítja embereit, ő maga haláltmegvető bátorsággal küzd, hogy sebesült bajtársait megvédje az elfogás veszélyétől.

Az ellenség erősítést kapott s a sebesültek folytán a megfogyatkozott század már-már ingadozott az egyenlőtlen küzdelemben, de nem Nagy őrmester, ki bár szintén súlyos sebet kapott, egy utolsó rohamra vezette embereit s e haláltmegvető magyar vitézség meghozta az elmaradhatatlan eredményt, mert az olaszok áttörési kísérlete újból meghiúsult s véres homlokkal szaladtak vissza árkaikba.

Jutalmul Magyarország Főméltóságú kormányzója Nagy Józsefet vitézzé avatta, hogy e derék katona hősiessége külsőleg is el legyen ismerve.

Vitéz Simon Antal

Volt hadosztályparancsnoka azt írja róla, hogy az egész 5-1. honvéd-hadosztálynak legvitézebbjei közé tartozott.

Igen sokat mondó, gyönyörű dicséret. De az elismerő soroknak betűi egy-egy győzedelmi babékoszorúvá elevenednek fel, ha , a hős katona haditetteiből csak egyet is nézünk.

A gorlicei áttörés után 1915. május 17-én a 302. gyalogezred — amelynek 15-ik századánál Simon Antal őrmester szakaszparancsnok volt — Lupkow községhez ért. Az oroszok itt előre, elkészített, igen erős állásokban próbáltak ellenállást kifejteni.

A falutól északra, mintegy 800 lépésnyire többszörös drótkadály mögött — teljesen sík terepen — voltak az orosz állások. Támadáshoz alkalmatlanabbat képzelni sem lehet

A hadihelyzet azonban úgy hozta magával, hogy éppen *itt* kellett támadni. S mint ahogy a kemény fába, ha nagyobb lyukat kell fűrni, először a kisművelővel kell a fűrést megkezdeni, a nehéz feladatot itt is a kisebbszerű támadással kellett előkészíteni s egy támpontszerűen megerősített kisebb terepszakasz elfoglalásával kellett az általános támadás előfeltételét megteremteni.

Elsőnek a 13. és a 14-ik századok kapták a parancsot a nehéz feladat megoldására. Este 10 óra tájt indult a két század. De az ellenség tüze és ellentámadása visszanyomta őket. Másnap hajnali 3 órakor újból támadásba fogtak, de ez a kísérletük is eredmény nélkül s csaknem teljes megsemmisülésükkel járt. S a balsikerrel végződött két támadás után újra jött a parancs, hogy a támadást folytatni kell, s ami nem sikerült két teljes századnak, azt most hajtsa végre Simon Antal őrmester egyetlenegy szakasszal.

Most hát Simon Antal indulj s végezd el a nyolcannyi erőnek nem sikerült munkát.

Simon Antal elindult egyetlen szakasszal, bizó erős szívvel, az alig hihetőt valóra váltani.

A hajnali szürkületben az állást kúszva megközelítette, mire 100—130 lépésnyire ért, 54 emberéből 40-et elvesztett.

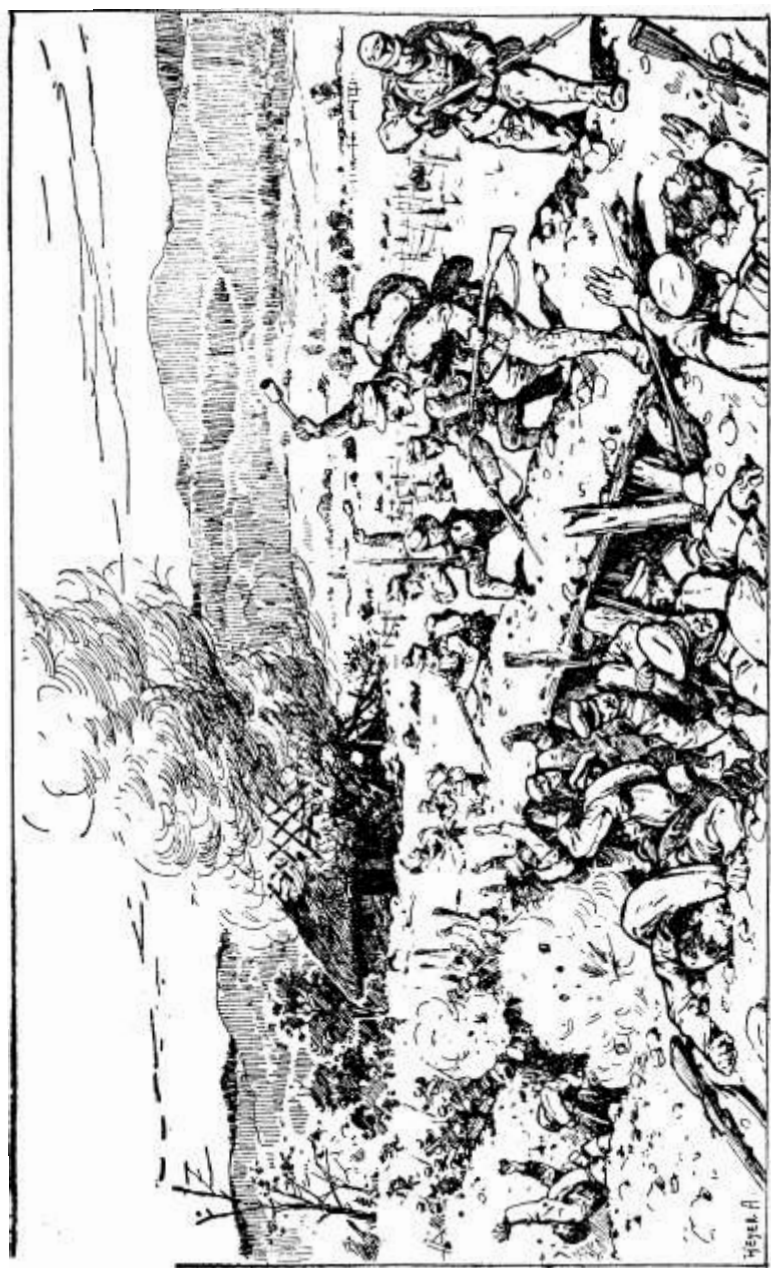
Eberekét elveszítette, de bátorságából nem veszített semmit. Kicsi csapatát rohamhoz rendezte. E pillanatban a bátrak Istene segítségére jött, mert ahogy a rohamhoz felugrik, látja, hogy vele szembenálló házba; — mely a támpont pilléréül, szolgált, — egy gránát lecsapott és felgyújtotta a házat, s az orosz katonák fejüket vesztve menekültek az égő házból. Itt a pillanat! Előre! Rohamra!

Roham közben új szerencsétlenség éri. Erős tüzérségi tüzet kap s embereinek legnagyobb része holtan, sebesülten kibukik a sorból. -

Simon Antal már csak hatodmagával van. Az orosz pedig több mint százszorannyi...

De Simon Antalnak szíve meg nem retten, hite meg nem rendül, erős akarata- bízik önmagában, hogy a hihetlent mégis megcselekszi.

Ezzel a megingathatatlan, csodatermő akarással, az akadályok gránát-zaggatta résein át betört az ellenséges állásba s jobbra és balra kézi-gránátokat szórva az oroszokat annyira meglepte, hogy több mint száz-

Simon Antal vitézi tette Lupkownál 1915. május 18-án.

annyian, számszerint 7 tisztt és 881 ember, megadták magukat a hős őrmesternek s öt katonájának.

Most már kezükben volt az erős támpont és kezdetét vehette csapataink általános támadása, melyet a 302. honvédgyalozezred a németekkel együtt rögtön meg is kezdett.

Az oroszok azonban oly erős tartalékokkal fogtak az ellentámadáshoz, hogy főcsapataink támadása csakhamar elakadt s így Simon őrmester féltucat embere — mindössze egy szakasznyi megerősítést kapva, — mindenfelől ellenségtől, óriási túlerőtől folyton ostromolva, önmagára maradt. De az aránytalan orosz túlerő most is megtörött a magyar vezetésén. A körülrzárt kis csapat 25 órán át szakadatlan harcban egymásután verte vissza az ellene intézett támadások megszámlálhatatlan sorát. A kemény ellenállás annyira kifárasztotta és leapasztotta az ellenséget, hogy 19-én reggel csapataink könnyű szerrel tudtak felzárkózni Simon Antal vitéz csapatához.

Az oroszoktól elfoglalt támpontban azután a 302. gyalozezred új támadáshoz csoportosult, s ennek folyamán még aznap 2.000 orosz foglyot ejtett.

Ehhez a sikerhez s a hozzákapcsolódó további eredményhez Simon Antal vitézsége készítette elő az utat.

Ezért a kiváló hőstetteért az arany vitézségi érmével, önfeláldozó hősiességéért pedig vitézi telekkel lett megjutalmazva.

Vitéz Kiss György

Idestova tíz esztendeje lesz. Még a világháború elején, 1914. októberében a galíciai Jaroszlaunál állottak a mi csapataink, a 20-as honvédek. A honvédeket a régi honvédjelszó szerint «előre» küldte a magas hadiparancs. Igen ám, de útjukban állott az örvényes San folyó, meg a felderítetlen, bizonytalan túlsó part. Ki tudja, mit takar, rejtekein, búv helyein hány halál leskelődik? Egyszóval: bármennyire nem ismer a honvéd akadályt, tanácsos volt előbb járőrökkel megúsztatni a partot és kifürkészni a túlsó oldalt.

Alig röppent ki a parancs, máris egy járőr túl van a Sanon. A gondolat sebességével dolgozik. Az orosz tábori őrsöt elfogja, leszereli. Jelt ad, hogy jöhet a főcsapat. Ezzel a dicsőséggel nem éri be. A felderítést tovább folytatja. Állásba helyezkedik és a járőrrel felfogja az orosz támadást addig, míg az ezred a folyón átkelt...

Így segítette át ezredét Kiss György, a nagykanizsai születésű szakaszvezető, a San túlsó partjára. De ez csak a bevezetés volt. Csinált ő ennél különbet is.

Volhyniában történt. A kalendárium 1915. szeptember 29-ét jelzett. Nevezetes dátum ez a 20-ik honvédgyalozezred történetében. Hogy ünnepnap, győzelmi nap legyen, arról Kiss György őrmester gondoskodott. Hej, pedig beh könnyen fordulhatott volna gyászra!..

Heves harcok árán sikerült megállítani az oroszokat. Kiss őrmester századával ellentámadásra, az oroszok üldözésére rendeltetett. Az üldözők Boguszlavka közelébe jutottak, mikor járőreink az ellenség előrenyomu-

lását jelentették. A zászlóalj védőállásba helyezkedett. Kiss György szakaszával — melyhez egy géppuska volt beosztva — a Boguszlavkától kivezető műút védelmére kapott parancsot. Kissnek alig volt ideje géppuskáját elhelyezni a műút déli oldalán, máris megindult a támadás az ellenséges főcsapat részéről. Ez mindenáron a műutat akarta hatalmába keríteni. Ha ez sikerül neki, csapdában az egész ezred, biztosítva van az oroszok győzelme.

Kiss megértette, átérezte a helyzet komolyságát. Tar-tani... csak tartani a végsőig az utat, ez a gondolat tartotta áramban összes idegszálaikat. Az ellenség rettenetes tüzzáporával csakhamar elnémította Kiss legerősebb fegyverét, a géppuskát. Már-már úgy látszott, Veszve a műút.

Kitartani, kitartani a végletekig! — cikkázott át az őrmester agyán, — mert mindannyian elveszünk. És Kiss György úgy védte szakaszával a műutat, ezredét, mint a kölykeit védelmező anyafarkas. .. Szívós ellenállásán a támadás megtört. A tüzzápor szünni kezdett. A műút, az ezred meg volt mentve.

Kiss Györgyöt arany vitézségi éremmel díszítették e szép tettéért. A magyar hadikronika pedig egy vitézi tettel lett gazdagabb.

Adjon Isten sok ilyen Kiss Györgyöt a magyar hazának, ki megmutatta, hogy a veszélyben milyen nagy tud lenni.

Vitéz Tarsoly Gábor

Ágyús fogatok teljes erejükből vágattak a falu temetője felé, a Queró melletti tüzérállásunkba. A sokat tapasztalt, derék tüzérlovak maguk is tudták már talán a jelekből, hogy odafenn baj van. Lihegő hörgésük olyanképpen hangzott, mintha egymást buzdítanák: csak gyorsan, csak gyorsan!

Odafön nagy baj volt. Gyalogsági állásunkat az olaszok túlerővel hirtelen áttörték s csapataik ott álltak már alig egy-kétszáz lépésre tüzérállásunktól. A 20. tábori tarackezred egyik ütege közel volt hozzá, hogy elfogják. Az előreözönlő ellenséges csapatokat egy kis csoport gyalogosunk tartotta pillanatig-percig. Gyorsan a lovakat! Befogni! Befogni!

Golyósüvöltés között eléjekapcsolták a lihegő fogatokat a tarackágyúknak. És most aztán vissza teljes sebességgel...

Fújva és hörögve szágultak a lovak a nehéz teherrel árkon-bokron át. Patkóik szikráztak. A kerékabroncsok villámot vetettek, a talaj úgy porzott a dobogó paták s a rengve dübörgő kerekek nyomában, mintha a tűzhányó füstje gomolyogna a beszakadt földből.

Csak gyorsan! Csak gyorsan! Mert a kicsi csoport nem tud már helytállani ... Az ellenség már jön... s gyilkos tüze alá fogja a lovakat ... Gyorsabban! Gyorsabban!

S a szörnyű iramban egyszerre az egyik fogat valamennyi lova csak megtorpan ... Ez előrebukik, az hátrahanyatlik... A nyeregből hajtó tüzér fejest zuhan a lovával együtt, a bakonülők meg nagy ívben repülnek ki erre, ki arra ... S mögöttük a tarackágyú eltűnik, mintha csak a kitérult pokol nyelte volna el a föld színéről...

H. Fischer

Társoly Gábor vezeti tette 1918. október 24.-én. Quero 'hőzsegnél.

A tarack felborult egy gránátüregben.

Tápázkodva, nyögve megszólal valaki: Fogjunk ki s hagyjuk itt. Úgy sem vihetjük el . . .

— Nem hagyjuk! Elvisszük! — szól vissza keményen parancsoló hangon Tarsoly főtüzmeister.

E merész szavakra az ellenség felől kárörvendő, vad kacajként hangzik fel a puskák ropogása. És már a golyók is ott verik fel a port közvetlen közelben.

— Nem hagyjuk! Elvisszük! — ismétli azért is a hős Tarsoly Gábor. S nekiveti vállát a kerékküllőnek. — Fogjuk meg! Emeljük!

S amíg tüzeink a nehéz tarackkal kínlódnak-vesződnek, emitt a vas kerékagyon csattan meg a golyó, ott a találattól a tengely szikrázik, egy másik golyó meg csikorogva siklik el a sírna tarackcsövön. Olyan szörnyű hajigok, mintha az élőknek előre meghúznák a lélekharangot.

A hős Tarsoly Gábor nem hallja, nem bánja a halálcsendítést. Ha meghal, hát meghal! Hanem a tarackot, azt ő itt nem hagyja! Neki-fekszik újra a nehéz tehernek s biztatja a többit: No, most emeljétek!

S természetfeletti erővel, melyet csak azokba önt belé az Isten, akik emberekből hőssé változnak át, végre is kihozták ezer veszély között a gránátütötte lyukból a tarackot, s az ellenség orra előtt elhajtottak vele.

Ez a Tarsoly Gábor egyik szép hőstette.

A másikat, azt már hozzáillő módon le sem lehet írni.

Röviden elmondom, de csak az érti meg, aki elképzeli, hogy mindezt neki kellene végrehajtania!

1918. március havában a Col Altótól keletre 162., 262. magaslato között két ütegünk volt állásban. S ott volt a deszkából épített löszerraktár is.

Az ütegek, éppúgy mint a löszerraktár, tölgyfagallyakkal voltak leplezve, nehogy az ellenséges repülők észrevegyék őket.

Egy ellenséges gyújtógránáttól meggyulladt a száraz avar. S ettől a leplezésre használt, elszáradt tölgylombozat is tüzet fogott. A lángok megakadályozhatatlan sebességgel terjedtek tova. Oltásra gondolni sem lehetett, mert az ellenség, mihelyt a legelső füstoszlop felszállott, olyan ágyútűzzel árasztotta el a völgy haj lást, hogy lehetetlen volt ott megmaradni. Az ütegek személyzete kénytelen volt menekülni.

Csakhogy — rettenetes veszedelem fenyegette az egész környéket. A már tüzet fogott löszerraktárban 800 darab gránát volt elhelyezve. Ha ezek felrobbannak, az egész környék állásaiban talán egyetlenegy emberünk sem marad meg életben.

Nos, ki hozza ki a mérges gázzal töltött gránátokat az égő rak-tárból!? De hamar, mert minden pillanatban felrobbanhatnak!

Tarsoly Gábor vállalkozott s a még önként vállalkozó katonákkal kihozta a lángok közül a 800 gránátot.

Ehhez a hőstetthez nem kell dicsérő szó.

Ilyen és hasonló tetteivel szerezte meg Tarsoly Gábor a kis és a nagy ezüstérmet; mind a kettőt nem is egyszer, hanem kétszeresen. S ezért kapta meg jutalmul a *vitézi* címet.

Vitéz Tarcsai Ferenc

48 hónapot töltött a harctéren. S ennek az időnek legnagyobb részét, habár tüzér törzsőrmester volt, a gyalogság legelső raj vonalában töltötte.

A tüzérségnek ugyanis, hogy a tüzet helyesen irányítsa, megfigyelőt kell előreküldenie, aki valamely jó kilátást nyújtó pontról, rendszeren a gyalogság első rajvonalából telefonon irányítja az ágyúk tüzet.

Tarcsái Ferenc ilyen tüzérségi felderítő telefonista volt s hosszú háborús szolgálata legnagyobbbrészt ebben a nehéz beosztásban telt el.

Ez a szolgálat egyike a legveszélyesebbeknek. Az ellenséges tüzérség elsősorban azokat a kilátó pontokat veszi tűz alá, ahol ami tüzérségi felderítőnket sejtí. A tüzérségünket akarja ezáltal megvakítani. Mert a felderítő a tüzérségnek - ugyanaz, ami a csigának a kinyújtott szarva. Ha valakinek, a tüzérségi megfigyelőnek ugyancsak kijut a tüzérségi tűzből.

Mikor a harc a leghevesebben folyik, amikor az összes fegyverek ropognak, géppuskák kattognak, ágyúk menydörögnek, mikor a Nagy Kaszás legsűrűbben szórja a halálmagot, akkor bizonyosan szétlövök valahol a telefon drótot, pedig épen akkor van rá a legnagyobb szükség.

A vasas záporban a telefonista ki megy a földözékből, megkeresi a nyílt terepen a szakadás helyét és összeköti újra a vezetékzsálat!

Hogy hány százezer golyó zúgott el ilyenkor a Tarcsái Ferenc feje mellett, amikor a cérnávevény vezeték sem tudott épségben maradni, annak a jó Isten a megmondhatója!

S mégsem elégelte meg a veszedelmet!

Mikor Jablonkinál 1916. augusztus 21-én a csata már eldőlt s a visszavonulást meg kellett kezdenünk, a 131. tábori tüzérezred 5. üteget hátsóbb állásba parancsolták vissza. Ütegenek visszavonulása után Tarcsai leszerelte az ott már feleslegessé vált telefont, a hátára vette s indulhatott volna jókor visszafelé az ütege után. Neki nem volt ott már semmiféle dolga. A futóárokban elmehetett volna a nagyobb baj elől, mert az ellenség már a rohamhoz készült!

Hány dúsgazdag bankár odaadta volna hasonló esetben az egész vagyonát az utolsó fillérig, csakhogy elmehessen ... Tarcsái mehetett volna, ő a feladatát már elvégezte. És még sem ment vissza!

Felkapott a holtak kezéből kihullott fegyverekből egyet s beállott önkéntes gyalog katonának az első vonalba. Úgy harcolt a túlerővel rohamozó oroszok ellen, mintha az lett volna a kötelessége. Sőt jobban, mert hiszen nem kötelességből: jószántából harcolt. Önként maradt ott a legnagyobb veszedelemben. Pedig öneki is csak egy élete volt... De a vitézsége az kitett tízért is!

Sok hősi tettéért ki is tüntették őt kétszer az elsőosztályú, kétszer a másodosztályú ezüst vitézségi éremmel. Azonkívül otragyog a mellén a Károly-csapatkereszt, a sebesülési érem és neve előtt jólkiérdemelten a „vitézi” cím.

Vitéz Muhari László

Szolnokon született 1897-ben, hol a hősök-hőse: Damjanich tábornok s hozzá méltó honvédéi, a *vörössipkások* (a 3-ik honvédszászlóalj katonái) művelték a magyar vitézség csodáit 1849. március 5-én, a magyar föld, a magyar haza és szabadság védelmében. Az ő halhatatlan vitézségüknek emlékét hirdeti ott Szolnok terén az emlékoszlop, arról zsong a Tisza, Zagyva hangja, arról zeng dalt a parti füzesekben a pásztortilinkó s az aranykalászos mezők felett a pacsirta...

Talán ez a dicső emlék ihlette meg ott a magyar föld egyszerű fiának, Muhari Lászlónak is zsenge gyermekszívét, aki később szüleivel és nyolc testvérével a pestvármegyei Pilis községbe költözött, hol a mindnyájunknak kenyeret adó drága magyar anyaföld szorgalmas és értelmes munkása akart lenni.

De felhangzott a hívó szózat, hogy hazánkat, — Árpád szerezte ősi földünket újból védenünk kell — s Muhari is, mint annyi százezer bevonult, s mint önkéntes betegápoló kapott beosztást a Vöröskereszt tartalékkórházban. Innen csakhamar a harctérre került, előbb a 22-ik, később a 23-ik honvédgyalogezredhez.

Az első tűzkeresztségen Galíciában esett át 1916. tavaszán Kozova, Cebrov, Jezerna vidékén. Zászlóalját egy egész orosz hadosztály támadta hatalmas tűzérségi tüzellel. De a hős 23-as honvédek Párniczki őrnagy vezetése alatt keményen állták a harcot. Reggel kezdődött a véres tusa. Az orosz túlerő többször benyomult állásainkba, de honvédeink mindig véres fejjel verték vissza. Amire a nap leáldozott, az egész orosz hadosztály megsemmisült.

Muhari ezen ütközetben, mint sebesültvivő oly önfeláldozó hősiességgel végezte szép, de nehéz kötelességét, hogy elismerésképpen a bronz vitézségi érmet kapta.

Ezrede később a Sztripánál, Kupcince falu mellett foglalt állást. Itt járőrszolgálatra jelentkezett. Egy 12 óra járásnyira lévő majort kellett átkutatni, amit sikeresen végre is hajtottak. Amikor visszafelé tartottak, egy orosz elővéd gyilkos tüzelést zúdított rájuk. Muhari itt újra fényes példáját adta rettenthetetlen vitézségének és önfeláldozó bajtársi hűségének, mert akkor, mikor mindenki igyekezett magát a tűz hatásából kivonni, ő látva sebesült bajtársait, egymásután vonszolta ki őket a gyilkos tüzesöböl. Ezek közül egyik 7, a másik 4, a harmadik 3 sebből vérzett. Bajtársai örök hálóján kívül ezen emberfeletti cselekedetéért II. osztályú ezüst vitézségi érem lett jutalma.

1918. februárjában újból a frontra került. Itt is mindig az elsők között volt, akik felderítő járőrbe jelentkeztek s a legveszedelmesebb feladatokat sikerrel oldotta meg. Június 16-án Assiagóban volt, amelyet, mint ismeretes, óriási túlerővel támadott az olasz.

A tűzérség úgyszólván pozdorjává törte a várost. Gránát gránátot ért, rengett a föld, égtek a háztetők, dőltek a falak és hullott romjaik között a magyar vér . . .

Muhari, a 3-ik század egészségügyi altisztje, föl s alá szaladva a rajvonalon, a halálhörgéstől hangos utcákban, a romok között pokoli pergőtűzben kötözte a sebesülteket, vitte menedékhelyre, bízta, bátorította a harcolókat: „Ne félj testvér, ne félj! Magyarok vagyunk!”

Mellette gránát explodál, egy szilánk leszakítja hátáról a kenyér-zsákot, blúzáat végigszakítja, megszedíti egy pillanatra. Újra nekikeményedik, fülébe cseng esküje, buzog vitézi magyar vére, emberfeletti erővel, önfeláldozással dolgozik tovább és számtalan bajtársának életét menti. Az övét pedig védte Hadúr, a magyarok Istene.

Ezért kapta az arany vitézségi „érmét, melyet viseljen sokáig, hogy a „munka ösztöne”, melyet ő maga említ, hevítse sokáig a magyar nép s a magyar haza javára.

Vitéz Gulácsi Mátyás

„Ilyennek kell lenni a magyar huszárnak!” Ezeket a szavakat intézte Gulácsi Mátyás őrmesterhez kapitánya, mikor első virtusát végigcsinálta.

Szép nap volt ez. Gulácsi őrmesternek mélyen lelkébe vésődtek e szavak. Még „ilyenebb” dolgokkal hozakodott árháború további folyamán elő, mert Gulácsi Mátyás mindenképpen rászolgált a huszár névre.

Ha széles mellén végigtekintek, „nincs tenyéryi zöld hely nagy határ mezőben”, hová az elismerés újabb érmet tudna kitűzni. Úgy csillognak-villognak a különféle medáliák a bátor harcos mellén, hogy a Hadak istene, Mars úr is behunyná a szemét ennyi fény láttán.

Gulácsi Mátyás, vitéz magyar huszár, a Te érmeid fényét a hőstettek krónikása sem tudja nyitott szemmel elviselni.

Hogy is következnek? Kis ezüst, nagy ezüst és megint ezüst és arany, a német harcos érdem, bronz .. . melled ezüstben, bronzban, aranyban fürdik. Vakító fényük összefoly és én nem látok egyebet, mint egy csillogó szempárt a magyar huszár megfélemlíthetetlen, ezer veszélyen átszáguldó, megrohmozó bátor tekintetét. ..

Arannyal tüntetném ki minden haditettet. Éppen csak azért nem kaptál az elsőként azt, hogy újabb és újabb nagyszerű cselekedetekre ingereljenek. Avagy nem aranyat érő hőstett — egyik a sok közül — a kozákoktól megtisztított Lubyessow város megszállása tíz szál magyar huszárral...? El sem is hinném Néked, ha nem a hadikrónika jegyezte volna fel ezt Rólad.

Pedig megtörtént. Épp oly igaz, mint az, melyet Bukovinában Csokanesti község feletti magaslaton hajtottál végre.

Az oroszok az egyik ulánus-ezred jobbszárnyánál, mintegy két km. szélességben és 6—800 méter mélységben, áttörték a frontot, állásunkat elfoglalták. Veszedelemben forgott a frontnak ez a része. Gulácsi, tiszt hiányában, mint századparancsnok a mindjobban előrenyomuló és túlnyomó ellenséget többszörös rohammal visszaverte. Bátor fellépésével a szomszédos századot, mely tisztjeit vesztette, magával ragadja és nagy vesztesége ellenére a vonalat addig tartotta, míg a felmentő bajor zászlóalj megérkezett.

„De hogy kövesse nyomdokát ez ének?” Gulácsi Mátyás, vitéz magyar huszár hány ily cselekedetet vittél végbe? Szegénységünk az oka, hogy nem foglalhatjuk mindegyiket aranyba. Légy ezután is bátor, mert a szegény megcsontított hazánknak ilyen emberekre mint Te vagy, még szüksége létszen.

Buğyi Bâlırlı vîcâzette 1916 julus 8.ân

it | ^ s |

Vitéz Bugyi Bálint

A nagylendületű hadműveletek után, amelyek a háború nyitányának gyorslűkítettű ütemei voltak, a harcterek kissé elcsendesedtek. A tél behavazta a színteret s a harcok lármás hangszereire rákényszerítette a hangfogót. A kimerítő feladatok után egyébként is lélekzethez kellett juttatni a csapatokat.

Bugyi Bálint az általános kimerülés eme kényszerű szünetébe illesztette bele — mint magánszólamot — vitézi éneke egyik szép strófáját.

Ezrede, a cs. és kir. 51. gyalogezred, 1914 télen a Pilicza-szakaszon, Brucstov mellett volt állásban. A I. század elől, amelynek 4. szakaszánál hősünk akkor szakaszparancsnokhelyettes volt, sűrű, fiatal fenyves fogta el a kilátást. Az ellenségnek színét sem lehetett látni. A kimerült katonáknak igazi ünnepnap volt ez.

Csak Bugyi Bálint tettevagyó lelke nem állhatta ezt az ünnepi tétlenséget. Egy vasárnap délelőttjén elhatározta, ha templomba már úgysem mehet, legalább a magyarok Istenének tetsző dolgot fog véghezvinni.

Rávette egyik szakaszvezető bajtársát, hogy menjenek ki a két állás közé. Ha mást nem, legalább *borsot* törnek az ellenség orra alá. Ez a terv már azért is illett Bugyi Bálinthoz, mert ez az erős, *borsos* magyar odahaza *fűszerkereskedő* volt.

Kimentek tehát: két szakaszvezető, meg két közlegény. Minden felszerelés nélkül — csak fegyver a kezükben, töltevény a zsebükben — indultak az állások közé. Nem is szóltak senkinek semmit: engedély nélkül, titkon szöktek ki a rajvonalból egy kis csínytevésre.

Óvatosan addig haladtak előre a fiatal fenyőbokrok között, amíg egy előretolt ellenséges tábori Őrsre bukkantak.

Bugyi Bálint hamar készen volt tervével: *összecsomagolja* az egész őrsöt s elviszi magával. A kivitellel is gyorsan készen lett. Ketten szembe-, ketten meg hátbatámadták az ellenséget, foglyul ejtették s bekísértek állásainkba.

Olyan játszva vitte véghez Bugyi Bálint ezt a merész hőstettet, mint egy pajzán tréfát. A magyar katona jellemvonása ez: játszik a halállal. Meg meri tenni, mert tudja, hogy hősiessége a legnagyobb veszélyből is sokszor kimentí. Lelki fölénnyel gyakran valósággal megbűvöli ellenfelét.

A magyar vitézség bűvös hatásának kiváló példája Bugyi Bálint-alábbi hőstette.

Baranovicétől északra Podgájnája melleit, 1916. július 2-ától 8-áig az ellenség állásainkat szüntelen pergőtűz alatt tartotta. Bruszilov előre bejelentett tömegtámadásának szörnyű beharangozása volt ez a pergőtűz. Minden percben várható volt a támadás. Résen kellett lenni.

Bugyi Bálint résen is volt. A rettenetes meteorhullásban szünet nélkül vizsgálódva járta a szakasz körletét.

Július 8-án reggel, mikor a szakasz állását ismét végigjárta, az egyik őr riadót kiáltott. A hős Bugyi Bálint rögtön odaszalad s látja, hogy az egyik harántgát tetejéről az oroszok már árkaikba ugrálnak. Riadót kiált ő is, s a másik harántgát mögül, az odakészített rakaszból kézigránátokat dobál az oroszok közé. Az ügyesen dobott kézigránátok el is pusztítják az ellenség egyrésztét, a másikat pedig a gránátölcsérekben meglapulni kényszerítik. Három orosz katona azonban mégis körülfogta őt s háromfelől szegezte feléje a fegyvert...

A halálnak sötét, mély szemüregei meredtek reája a fegyver csöveiből. És az ő kezéből akkor már kiröpült az utolsó kézigránát is... Nem volt nála semmiféle fegyver...

Lehet itt más tenni, mint megadni magát? Közvetlen közelről neki-szegzett három töltött fegyver ellen mi más is tehetne fegyvertelen ember?

Bugyi Bálint más tett. Merész elszántsággal hirtelen felkapott egy közel heverő gyalogsági ástót... egyik ellenfelét holtra sújtja vele... a másik kettőt pedig, — kiket ez a halálmegvető bátorság megdermesztett, lefegyverzi és elfogja.

Íme a magyar hős bűvölő varázsa! Ennek a csodálatos esetnek nincs más magyarázata, csak az, hogy az erős, hősies lélekből kiárad a fölény biztos öntudata s ezzel a sugárzó, nagy energiával a gyöngébb lelkeket meg tudja kötni, beléjük zsibbasztva minden akaratot. De ezt a hipnózist nem lehet eltanulni. Ez a lélek kincse. S ezt a kincset jóvátétel címén sem lehet elvenni.

Bugyi Bálint felriasztott szakaszával még aznap négy erős orosz tömegtámadást tartóztatott fel. Az ötödiket pedig, amelynél az ellenség helyel-közzel már állásunkba is behatolt, kézitusában verte vissza.

Előbbi hőstetteért a II. osztályú vitézségi érmet kapta, az utóbbiért pedig az I. osztályút.

A kormányzó úr Ófömlétsága pedig utólag a *vitézi* címmel tüntette ki e bátor derék férfit, mint a magyar akaratnak és a veszélyben erős léleknek követésreméltó mintaképét.

